

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

(ગુજરાત કૉપીરાઈટ વિભાગ)

અનુક્રમાંક ૬૨૯ કિંમત

ગ્રંથનામ ઇતિહાસ : પુસ્તક પહેલું

વર્ગીકરણ

પુસ્તક ઉદયડ.

પુસ્તક પેહલું.

(ખુલાસા સાર્યે ગદ્યમાં)

બ ના ન ના ર
આપજી માણેજી.

મુ'બઈ:

૧૮૭૩.

કિમંત છ અન્ના.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
સતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ

૫૨૧

આ ચોપડી અને ૧૮૪૭ ના ૨૦ મા આ-
ગ પ્રમાણે રજીસ્ટર કરેલી છે.

રેજિસ્ટર પરિસમાં બા. મા. પ.એ બાપીયુ.ઉ.

પ્રસ્તાવના.

ગુજરાતી વાંચનારી આજમને એકાદ બે-
 ઘમાં રચેલું ઇંગ્રેજી પુસ્તક વાંચતી વેળા
 તે પુસ્તકનો સેહેલી અથવા સમજવાને
 બિઠ એવી એબારતને લીધે અનેક પ્રકા-
 રની મુશ્કેલી જણાય છે, જે સમજાવને લીધે
 એવાં પુસ્તકો જે વાંચવાને યોગ્ય હોય છે તે
 મનાં ગુજરાતીમાં ભાષાંતરે થાય છે, જે
 વાંચવાથી હ્રુપર જણાવેલી મુશ્કેલીઓ ર-
 જીને તે બિનાં બરાબર સમજ પડે છે. ગદ્ય
 કરતાં પદ્ય લખાણો વધારે મુશ્કેલ હોય છે,
 કારણકે તેમાં અનેક અલંકારો, તવારિખ
 ઈ. ધણીજ દુકમાં જણાવવામાં આવે છે
 તથા તે સાથે તે ભાષાનાં શબ્દો પણ રસો-
 લા અથવા મુશ્કેલ હોય છે; હોમર જેવા
 નામાકીત કવિનું ઇલ્યડ નામનાં પુસ્તકને
 પૂરેપૂર્ણમાં બોલાતી ધણીખરી આજ-
 ઓમાં તરજુમાં પદ્યરૂપે થાયલા છે. કદાચ

ધ

ગદ્યરૂપમાં પણ હશે; જેમાંનાં પોષે પદ્યમાં
 રમેણું હ'યેજી ભાષાંતર ઉપરથી આ ત-
 રજીમો ગુજરાતી વાંચનારી આલમને માટે,
 તથા ખાનગી વિદ્યાર્થીઓનાં ઉદ્યોગને
 માટે મજકુર મનજાવથી રચ્યો છે, અને
 હમોએવી આશ્ચારાખ્યેછિયે જેએ પુસ્તકનો
 મદદ લેનાર હરદોષની વિદ્યાઅર્થી પેહેલાં
 પોતાકી જાતી કાશેશથી કરેલા તરજીમાને
 એ મધેના તરજીમા સાથે સરખાવી જુલ
 સુદ સમજી લેધને સુધારશે. એપ્રમાણે એ
 પુસ્તકનો ઉદ્યોગ પ્રાધાતી તે વિદ્યાર્થી ધ-
 હી સારી રીતે પોતાનો અભ્યાસ કરી શકશે
 એવો હમારો વિચારછે; અને હમો આ.
 શા રાખ્યેછિયે જે વાંચનારી આલમ, એ પુ-
 મનકને છટો આશરો આપશે, તથા એ
 કામ આગળ ચલાવવાને ઉત્તેજન મળે,

આ. મા. પ.

હોમર વિષે થોડા શબ્દો.

હોમર ઘણા અસલના વખતમાં એક ધ-
જોજ નામીયો કવી થઈ ગયો છે, એનો સ-
ને મુકરર થયો નથી. હિરાડોટસ નામના
તવારિખ શાસ્ત્રના સ્થાપનારની ગણત્રિ
પ્રમાણે હોમર ઇસુ ખ્રિસ્તની પુર્વે (૮૮૪)
વર્ષની વાતપર થઈ ગયો હતો, એનો જન્મ
ગ્રીસ દેશમાં થયો હતો, પણ ગ્રીસ દેશનાં
ક્યાં શહેરમાં થયો હતો તે ચોક્કસ નથી, કે-
મકે ઝોહાંમાં ઝોહાં સાત નામીયાં શહેરો
એની જન્મભૂમીને માટે દાવો કરતાં હતાં.
તેનાં જાણીતાં વીર રસ કાવ્યો ખે હતાં, અ-
ને તેઓ ઇલ્યડ તથા ઓડિસિને નામે આ-
જ લગી ઓળખાય છે. એક વખણાવેલો
ખાશીકખીન ઇલ્યડને મધ્યાનહકાળની રાશ-
નો સાથે, તથા ઓડિસિને સૂર્યાસ્તના વખ-
તની સાથે સરખાવે છે.

અસલના વખતમાં હોમરની કવિતાઓ
વિષે ઐટલુ' મોટું માન હતું કે તે વખતનો

દરેક ભણેલો પુરુષ તેઓમાંનો ધણોખરો
 ભાગ મોહોડે બોલી શકતો. એમનાં લખા-
 ના ઉપરથી હોમર ધણો અનુભવી માણસ
 કેહેવાતો આગ્યો છે. તેને વિષે લોકોમાં એ-
 ટલું માન હતું કે તેનાં નામનાં દરેં તથા
 ભાગ આપવાની જગ્યાઓ ખંધાઈ હતી,
 એટલુંજ નહીં પણ તે દેવ તરીકે ગણાતો
 હતો. સિકંદર પાદશાહને હોમરની કવિતા-
 ઓ એટલી ભાવતી હતી કે તે હમિયાં તે-
 મને પોતાના તકીઆની નીચે રાખતો, ત-
 થા કદિ વિસરતો નહીં. જે પ્રમાણે આપણે
 હામ એ કવિતાઓને જોઈએછીએ તથા વાં-
 ચ્યે છીએ, તેમ તેમને ગોઠવનારો એક-સ
 શહેરનો રાજા પાહસિસલેતસ બહિંગયોછે.

પુસ્તક પેહુલાંનો સાર

એકિલીઝ તથા એગેમેમનોન વચ્ચે ટં-
 ટો; વીર રસ કાવ્યની પ્રમુખ દેવીના નામનું
 સ્મરણ કરવું; એપાલોના પાદરી ક્ષાપ્તિ-
 સની બક્ષીસો સાથે અરજ ગુજારવી; એ-
 ગેમેમનોનનો ધિકારથી આપેલો જવાબ;
 એપાલોની સેવામાં પાદરીનો બંદગી; મર-
 કીનું પંથરાવું; એગેમેમનોનને એકિલીઝ
 ગુજારેલી અરજ; એકિલીઝ તથા કાલ્કાસ
 નામના પેગંબર વચ્ચેની ગુફતેગો તથા મ-
 રકીના મૂળનું કહેવું; એગેમેમનોન તથા
 એકિલીઝ વચ્ચે જો સથી ચાલેલો વાદવીવાદ;
 મિનર્વાનું આકાશ ઉપરથી નોચે ઉતરી
 આવવું તથા એકિલીઝનો પિત્તો નરમ પા-
 ડેલો; એકિલીઝ એગેમેમનોન ઉપર ફરી
 દેખાડેલો કોપ; નેસ્ટરનું બાપણ; એગેમેમ-
 નોન તથા એકિલીઝ વચ્ચે ફરી ચાલેલો
 વાદવીવાદ; શ્રાપ્તિસિદ્ધાંતને લઈ આવવાનો
 હુકમ, તથા તેણીને લઈ આવવું; એકિલી-

૪ તથા તેની માતા હિંદીઝ વરચે થાયલી
 વાતચીત તથા તેમનો ખજાણો; કાઠસિસ
 તથા કાઠસિહઝનો નવેસરથી થાયલી ભેટ;
 ગ્રીક સોકની ભાગ આપવાનો ક્રિયા; જોવ
 તથા હિંદીઝ વરચે ચાલેલી ગુફતેગો; જોવ
 તથા જુનો વરચેની રકઝક; વહનનું વરચે
 પડવું, તથા જોવ અને જુનો વરચે મુલેહ
 કરાવવું.

ઇત્યુદ.

પુસ્તક ૧.

તરજુમો.

શ્રીમદ્ દેશની ઉપર અગણિત દુઃખ
આવી પડવાનું બચકાર મૂળ જે એકિલિ-
ઝનો^૩ ગુસ્સો હતો, તથા જે ગુસ્સાને લીધે
કવખતે કપાઈ ગમ્મત લડાયક સરદારોના
જીવ ઝૂટોના^૪ અંધારા ગાર (દાજખ)માં
જઈ પડ્યા હતા, તે ગુસ્સા વિષે અરે,
આસમાની દેવી^૫ ! તું ગા. કિન રાપર
દાઢયા વગર! ખુદના પડેલા તેમના (સરદારોના)
અવધવો ભુખ્યા કુત્રા તથા ગિધો
કાડી ખાઈ જતાં હતાં. કેમકે મહા એ-
કિલિઝ તથા એત્રાંઈડિઝ^૬ વચ્ચે ટંટો ઉ-
ભા થયો હતો, અને તેમ થવાને જોવાનો^૭
કરાવ તથા મરજી હતી.

કયા અભાગ્ય વખતે તથા કષ્ટ સત્તા-
ને અપમાન પેહિંચ્યાથી તે સખ્ત કજિ-
યો ઊભો થયો હતો તે વિષે અરે, ગા-
મણુની દેવી ! તું ખુલાસો કરે? (કેમકે) લે-
ટોનાના છોકરાએ^૯ ભયંકાર મરંકી પાંચ-
રી નાખી હતી, અને તેથી જાવણીમાં મુડ-
દાંનો પાહાડ સરખો ઢગ થયો હતો; સ-
ખખકે માણુસોના રાજાએ^{૧૦} પોતાના માન-
વંત પાદરીને^{૧૧} ધિક્કારી કાઢાડ્યો હતો, અ-
ને રાજાની તકસિરને માટે (તેની) રૈયત
મરાધ ગઈ હતી.

એમ બનવાનું કારણ એ હતું કે કા-
ઈસિસે^{૧૨} કિંમતી બક્ષીસો આપવા કહીને
પોતાની બંદીવાન છોકરીને^{૧૩} જીત કરના-
રના કબજામાંથી પાછી મેળવવા માગી હ-
તી. એપેલોની^{૧૪} રાખભરેલી નિશાનીઓ-
થી પોતાના હાથ સણુગાંરીને તે માનવંત
બાપ આજીજી કરતો ઊભો રહે છે; એ (નિ-
શાનો) હાથમાં રાખીને તે વિનંતી શુભ રહે,

અને નમસ્કાર સાથે તે પેલું પાદશાહી રા-
જદંડ અને લારલનું તાજ (તેમની) હજીર
ધરે છે; તેણે સઘળાઓને અરજ કીધી,
પણ મુખ્યત્વે એલૂગ્રના પાદશાહી આનદા-
નના ભાઈરાજાઓને^{૧૫} મહેરબાનીને સા-
રૂં નીચે પ્રમાણે આજીવ કીધી.

ઓ, પાદશાહો અને લડવૈયાઓ! તમા-
રી માનતાઓ અદા થાય, અને ત્રાયની^{૧૬}
ગરૂરી બરેલી દિવાલો જમિનદોસ્ત થાય;
જ્યારે તમારી રંજો પુરો થાય ત્યારે જોવ
તમને તમારા સ્વદેશના કિનારા ઉપર મોજ
મોગવવાને સલામત પાછા લઈ જાય;
પણ અરે ! એક કંગાળ આપના દુઃખનું
નિવારણ કરે, અને કાઈ સિદ્ધાંતને^{૧૭} આ
હાથોમાં પાછી આપે; જો તમને દયા ન
આવે તો આ મારી બક્ષીસોથી તમારે
દિલ પિગળાવવું, અને જોવના છોકરા વેર
લેનારા શીબસથી^{૧૮} ડરવું.

તે પાદશાહને માન આપવાને તથા તે છો-

કરીને છોડીદેવાને શ્રીક લોકો પોતાનું એ-
ક મત મોટે અવાજે બહાર કરેછે. પણ એ-
ત્રાઈડિએ તેમ ન કીધું: તેણેતો પાદશાહ ત-
રીકેનું યુમાન રાખી તે પાક બુદ્ધા માણસને
હાંકી કહાડ્યો, અને આ પ્રમાણે જવાબ
દીધો.

તારો જીવ લઈને તું અહિંથી નિકળ,
અને દુશ્મનના આ મેદાનોમાંથી તું ભાગી
જા; તથા પાદશાહ ને કાંઈ (છોકરી) રા-
ખી મુકેછે, તે ગરરીથી ના માગ; તારે લો-
રકનું તાજ તથા સોનાની રાજદંડ લઈ અ-
હિંથી નિકળ, અને તારા દેવની એ નિશા-
નો ઉપર તું ધણો મુસ્તક્રીમ રહેતો ના;
એ, પાદશાહ તારી છોકરી મારી (ખાયડી) થા-
યુછે, અને તે હમેશાં મારી પાસેજ રહેવા-
ની ને ફર રહેવાની; અને તારા કાલવા-
લા, તથા આંસુઓ, તથા લાંચ એ સર્વથી
તારું કાંઈજ વળતાર નથી; જ્યાંહાં સુધી
વખત તેણીની ખિલજી ખુલસુરવી છિલવી

લેશે, અને જુદાપો તણીને મારી થંડી કા-
ટીમાંથી દૂર કરશે, ત્યાંહાં લગીતો તે વણકર-
ની રોજની મહેનત કરવાની, અથવા જે
ખિછાણું તેણીએ એકવાર ભાગવું હોય
તેને સણગાર આપવાને તે મુકરર રહેવાની.
તેટલા માટે તે છોકરીને અહિંથી પોતાના
સ્વદેશ તથા વિદ્યાપ કરતા પિતાથી છેક દૂર
આર્ગોસ^{૧૯} સુધી જવું પડશે.

તે પાદરી ધુજતો ધુજતો કિનારા તરફ
પાછો ફર્યો, અને પિતાને દુઃખ લાગે તેવી
રીતે તેણે શોક કીધો; નિરાશ થઈ ગયો,
તથા (વધુ) ફરીઆદ કરવાને તેનામાં હિં-
મત નહીં; એવી સ્થિતિમાં તે ગુપચુપ
અવાજ કરતા દરિયા આગળ ફર્યો કીધો;
અને અંતે થોડેક તકાવતે સલામતી
ભરેલી જગ્ગે આવીને તે પોતાના બાદની
એટલે દુનિયાંની આસપાસ પોતાનાં કિર-
ણો જે આંહા નાખે છે તેની પ્રાર્થના કરે છે.

૨, સિમન્થૂસા^{૨૦}નું ખુબસુરત બેટોનાના

૬

ખાનદાનથી ઉતરેલો, તું પાક સિલાની^{૨૧}
રખેવાલી કરનારો, તું રોશનીનું મૂળ, તને
દેનિડાસના^{૨૨} લોહો પુંજેછે, તથા તારી અ-
કચક્રીત હાજરીથી તારા કાઠસાના^{૨૩} કિ-
નારાને તું દિપાવનારો; જો મં તારાં પાક
દેવલની અંદર કુલના હારો કદિખી ટાંચ્યા
હોય અથવાતો જમિ કીધેલા બળદોની અ-
રખીથી આતશને રોશન રાખ્યો હોયતો,
અરે, રૂપેરી તીરકામઠાંના સાહેબ ! તારા
તીરો કામિ લગાડ, તારા હું બંદનો કિનો
લે, અને ગ્રીક લોકનો નાશ કર.

કાઠસિંજે એ પ્રમાણે પ્રાર્થના કીધી; તે
મેહિરખાન દેવ (તેની અરજ પર) ધ્યાન
આપેછે, અને આલિખસના^{૨૪} ઊંચા શિ-
ખર ઉપરથી નીચે હુતરેછે. ત્રિશ્યન લો-
કના બદનને જખમી કરવાને માટે તેનું કા-
મઠું વાળેલું હતું; તે જોસમાં ને જોસમાં
ચાલતો હતો તેથી તેનાં રૂપેરી તીરકામઠાંનો
ખખરાત થતો હતો. મનમાં કિનો રાખીને

તેણે એકાએક રાત કરી નાખી, અને બિહા-
મણું અંધારું તેનાં માથાંની આસપાસ થઈ
ગયું; કાફલા તરફ નજર રાખીને તેણે નાશ-
કારક કામઠાંની કમાન ચલાવી, અને પિ-
છડી તીરે ધુંઝાળ કરતાં નીચે ગયાં; પેહેલ
વેહેલાં મરફી ખરચ્યો તથા કુવાં ઉપર શરૂ
થઈ, અને છેલ્લે સરવાળે તે કિનાબરેલા
તીરે માણસો પર લાગ્યા. નવનવ રાત સુધી
ધકધક બળતી એહામાંથી બિહામણો ઝળકાટ
અંધારામાં પડ્યા કીધા. પણ દશમે દિવસ
પૂરો થવા આગમજ જુનોથી^{૨૫} ઊરકેરા-
ઈને ઠિઠીઝના^{૨૬} દેવડી છોકરાએ^{૨૭} સધળા
ખ્રિસ્તીન લોકોની સભા ખોલાવી, કેમકે
તેણીના કપાઈ ગયલા પેહેલવાનોને માટે તે
દેવી^{૨૮} ધણી શોક કરતી હતી.

મંડળો ખેઠા પછી, બિજા બધાઓમાંથી
હઠીને એકિલિસે માણસોના રાખને નીચે
પ્રમાણે અરજ ગુજારી.

શામાટે ખાંધનો નાંશકારક કિનારો આ-

પણે છોડી નહીં જમ્યે, તથા આગળ પસાર કરી આવેલા દરિયાઓ શામાટે આપણે પાછા ઓળંગી નહીં જમ્યે ? તરવારથી બચેલા લોકોનો મરકીથી નાશ થાયછે, માટે લડાઈમાંથી બચી ગયલા થોડા લોકોને બચાવવાનો આ વખત છે. પાશુ કોઈ પેગંબરને અથવા કોઈ ડાહ્યા પુરુષને મોટા એપોલોના ગુસ્સાનું કારણ થોડવા દો, અથવા નાશકારક કિનો દૂર કરવા સાથે આપણે છુપા સ્વપ્નાઓથી વાકેફ થવું, કારણકે સ્વપ્ના જોવથી આવેછે. અગર તોડેલા સોગનોથી આ બદલવા આવી પડી હોય તો ભોગ આપવાની જગા આગળ કાંઈ બાકી ને ધુમાડો કરવો. અને બલિદાન આપવું. ઈશ્વર તરફ એ પ્રમાણે પરચાટાપ કર્યાથી મરતું ગ્રીસ બચશે, અને શીખસ પોતાના બળતા તીરે વધુ ફેંકશે નહીં, એમ બોલી રહીને તે ખેંડા.

ત્યાર બાદ કાલકસે નીચે પ્રમાણે જવાબ

આપ્તોઃ કાલકસ જાતે ગણો તથા ત્રિશ્ય-
ન લોકોનો પાદ્યો અને ભોમીઓ, તથા
એક પાક પેગંબર હતો, અને તેનું બોહોળું
મન આગળની, હાલની, અને આવતી વા-
તો કહી આપતું હતુંઃ આસ્તે રહીને ઉ-
ઠીને તે માન પામેલા ગણા પુરષ્ઠે જુદાપા-
થી મેળવેલાં ગણાપણના સખુનો તથા
તેથી ઉપજતી ચિંતાના સખુન નીચે પ્રમાણે
કહ્યા.

અરે, જોવતા વાહાલા એકિલિમ્ ! યુ-
રસા બરેલો શીખસ પોતાના નાશકારક તી-
રની કમાન શામાટે વાળેછે તે શું તું જાણ-
વા માગેછે? (એમ હોયતો) પેહેલાં તારો વચ્ચ-
ન આપ, તથા તારી સત્તા અને તરવારથી
તું મારો ખચિત ખચાવ કરશે એવો તારો
પાદશ્મહ તરોડિનો વચ્ચન તું મને આપ. કા-
રણકે ગણા પુરુષોની જે વાત છુપાવી રા-
ખે, તથા જે ખરી વાતો કહેવાથી મારા
સોડાને હિણું બાગે તેવી જાતો મારેતો

તારી આગળ કેહેવી જોઈએ. પાદશાહની
ચુક કંઈ છે તે લોકો ગણ્યામાં ખીનીને
તેને બતાવે એ હુલ્લરાધનું કામ છે; કા-
રણકે જો આપણે વિચાર્યે કે મોટાઓ-
ના થોડા વખતનો ગુસ્સો જતો રહેશે,
તોપણ અંતે તેઓ કિના લેશે એવી તમા-
રે ખાતરી રાખવી.

તેને પિલાઈડિઝે^{૨૯} નીચે પ્રમાણે જવાબ
દીધો: જે કાંઈ તું જાણતો હોય તે તું
તારાં અંતઃકરણથી કહી દે, અને તે કેહે-
વામાં તું કોઈનો પણ દર ના રાખ; વળી
જે દેવ દિવસની ઉપર અમલ ચલાવેછે ત-
થા જેની આગળ ત્રિસ દેશની માનતા-
ઓ તું તારા હાથે લઈ જાયછે, તથા
તેના આશિષવાળા સંદેશ તું ખોતે જા-
હેર કરેછે, તે દેવતા^{૩૦} પણ સોગન લ-
ઈને હું કહું છું કે, જ્યાંહાં સુધી આ
પ્રાણુરક્ષક હવામાં એકલિખ દમ લેશે ત્યાં-
હાં સુધી આ સમ્રાજાં લશ્કરમાંથી કોઈપણ

હિંમતવાન થોક પોતાના પાદશીની સામે
પોતાનો નાપાક હાથ ભેંસકનાર નહીં;
વળી પાદશાહનો પાદશાહ, જે આપણાં
લશ્કરનો સરદાર છે તે પણ તે પાક માથાંને
હાથ લગાડનાર નહીં.

આ પ્રમાણે ઉત્તજન મળવાથી તે પ-
વિત્ર આદમી જવાબ આપેછે. માનતાંઆ
નહીં બળબ્યાથી ખી નહીં, તથા ભાગો નહીં
આખ્યાથી ખી નહીં, પણ પોતાના અપ-
માન પામેલા પાદશીને વાસ્તે એપાળોનું
વેર જે આ જોસથી ચાલતી મરકી છે તે
તેણે એટલે આપણા સરદાર ઉસ્કેરી છે.
માટે તે દેવનો ઉસ્કેરાયલો જોસ નરમ
પડનાર નહોં, પણ જ્યાંહાં લગી તે મો-
ટા પાદશાહ કાંઈ છોડવવાના પૈસા લી-
ધા વગર તે કાળા આંખવાળી છોકરીને^{૩૬}
તેણીને (ગામ) કાઢસામાં પાછી મોકળ-
શે નહીં, ત્યાંહાં લગી મરકી જરૂર પંથરાશે
તથા મોતની એહ જરૂર વધશે. એ સિવાય

ભોગ આપ્યાથી તથા ખંદગી કર્યાથી કદાચ તે પાદરી આપણને માફકરે, અને તે દે-
વ બચાવી લે.

તે પેગંબર ખોલી રહ્યો; તેવામાં બિ-
હામણા ગુસ્સાથી તે પાદશાહ પોતાના
ચળકતાં તખ્ત ઉપરથી ઉઠી ઉભો થયો;
ગુસ્સાથી તેની છાતી ઉકળીઆવી હતી તે
તેથી જોસમાં ભરાઇ આવી અને તેનાં
આંખના ડાળાઓમાંથી બળતા આતશની
માફક ચળકાત નિકળતો હતો. ઓ, બદ-
અગમચેતીના કરનાર! ખરાબ ખરાબ
વાતો કહીને લોકોને હમિશાં બિહિડાવના-
રો, મરકી વિષે ભવિષ્ય કહેનારો, ખરા-
બીની હમિશાં અગમચેતી કરનારો; શું તા-
રી જખાંમાંથી હમિશાં કાંઇને કાંઇ જખમ
કરનારો સંદેશ નિકળવાના, અને શું હમિ-
શાં તારાં પાદરીપણાની ગરુરોથી તું તા-
રા પાદશાહને ગુસ્સે કરવાનો? ઓક લો-
કો પોતાના પાદશાહ સામે બડબડવા શિખે

એવી મતજાળથી શું શીખસના સંદેશ
 જાહેર કરવામાં આવેછે? શું એટલાંજ
 સારું મારું નામ જીતાંપણું માટે બદ-
 નામ કરવામાં આવેછે? શું એ માટેજ
 ઇશ્વર ગુસ્સે છે, અને પાદરીને અપમાન
 પોહીંચુંછે? કારણકે પેલી ખુબસુરત ક-
 ન્યાને હું મારું ઇનામ સમજી રાખુંછું,
 અને નજર કીધેલાં સોનાને બદલે ઇશ્વરો
 ખુબસુરતી પસંદ કરુંછું; એક એવી ક-
 ન્યા, કે રીતભાત તથા રૂપે જેનો કોઈ હરીફ
 નહીં, જે દરેક હુન્નરમાં પ્રવીણ થયેલી,
 તથા જે દરેક ખુબીથી ભરપૂરછે. જ્યારે
 પહેલે પહેલાં ક્લૈટિમ્નેસ્તાની ૩૨ ખિલતી
 ખુબસુરતીથી મારા હાથને સુખ મળ્યુંહતું,
 ત્યારે તેણીની ખુબસુરતી એને અરધે હિસ્સે
 પણ મને ખ્યારી લાગી હતી નહીં. તોપણ
 અગર દેવો તેણીને માગતા હોય તો હું
 તેણીને જવા દેજીશું, કેમકે આપણા ચિંતા
 લોકોનાં ભલાંને કાળે હોયછે; સમજાનાં

ધિકારનું મૂળ હું છું એવું જોએ વિચારતા હોય તેમને વિચારવા દો, અને મારાં લોકોનો નાશ થાય તેને બદલે હું પોતે સોસું તે ઠીક. તે ઈનામ, તે ખુબસુરત ઈનામ (મારા મનસે) ધણુંજ કિંમતી, તથા વાજપી રીતે જોતાં મારું પોતાનું છે, તે હું આપી દઈશ; પણ લોકોનાં ભલાંને અર્થે હું આ સુંદર કન્યા આપી દઈશું, માટે એ મારા ખાનગી ટોટાનો બદલો નિમકહલાલ શ્રીસદેશે વાળો આપવો જોઈએ, અને તમારો પાદશાહ કસું ઈનામ વગર ફોકટ લડાઈ કરી લોહીલોહાન થયો છે એવી ફરીઆદ તેને કરવા દેતા ના.

એકિલિઝ નીચે પ્રમાણે જવાબ આપે છે. અરે, લોભી પાદશાહ ! સત્તા મેળવવાનો શોખી તો શોખી, પણ પેલાં ઈનામનો તો વધારે શોખી ! જે શ્રીક લોકોએ ધણાએક દાહડા સુધી મેદાનમાં લડાઈ કરી ઘટનું ઈનામ મેળવ્યું છે તે શું તેઓ આ-

પીદે એવીતારો મરજી છે? શેહેરે જમીન-
દોસ્ત થઈ ગયાં છે, તથા લડવૈયા માર્યા ગ-
યા છે તેમની લૂટ આપણે જેવી રંજથી
મેળવીએ તેજ પ્રમાણે તે આપણે ઇનસાફ-
ની રાહિ વેહંચી લેઈએ. પણ જીલમી પાદ-
શાહેની માફક તું તારા લોભે કરોને જેકાંઈ
પાછું લેવા માગેએ તે તારા ગુલામોજ
સેહે. તોપણ અગર તું હમારે સરદાર લૂ-
ટને વાસ્તેજ લડાઈ કરતો હોય તો, જ્યારે
જોવના હુકમથી આપણું ફતેહ કર-
નારું બસ્કર એલ્યોનના^{૩૩} જાયા મિના-
રાને જમીનદોસ્ત કરશે, ત્યારે તે શેહે-
રની લૂટ તારા ગયના ટોટાનો બદલો
(ખચિત) વાળી આપશે.

ત્યારે તે પાદશાહે આ પ્રમાણે પાછો
જવાબ આપ્યો. શું હું મારું ઇનામ રા-
જી ખુશીથી મુગે મોહોંડે આપી દઈ,
અને શું તું તારું^{૩૪} તારીપાસે રહેવા દે?
હા, તું મોટોએ ખરે, અને લડવામાં દ-

વના જોવાછે, તોપણ એક સિપાહી તરીકે
જે હક મારે થાયછે, તે તું મારી પાસે-
થી છિનવી લેવાને ધારતો ના. શું તારા
માગવા પરથી હું તે છોકરીને આપી
દઈશ કે ? પહેલાં તો એટલીજ કિંમતના
તથા એવાજ ખર્ચો મને તમારે આપવો
જોઈએ, અને તેખી વળી પાદશાહ માગે
તેવો આપવો જોઈએ; અને તે ખજાનો
મારા માબાને છાજતો તથા તે તેણીને
લાયકનો હોવો જોઈએ. આ ઉપર કહેલું
તું મને આપ, યા આ મારે હાથ એક
પાદશાહ તરીકેના દાવો કરીને ઇંદ્રિયજી
ખંદીવાન છોકરીને^{૩૫} ખચિત ધરો લઈ
જશ. તે માટે એન્કસને^{૩૬} પોતાનું ઇ-
નામ આપી દેવું પડશે, યૂલેસિસની^{૩૭} લૂટો,
અથવા તારો પોતાની ખી લૂટો મારી દશે.
જે માણસને સોસવું પડે છે તે માટેથી ફરો-
આદ કરવાનો, અને તે ગમે એટલો ગુસ્સો
થાય પણ તે ખરું નથી. પણ એ વાત તો

તેના વખતેજ થવાની;—હાલ બાકી એ
 રહ્યું છે, કે પેલા ભાગને કાઢવાના કિનાર।
 ઉપર લઈ જવા સારું ચુંટી કાઢાડેલા હલે સાં
 મારનારા સાથનો સારો ચાલતો હલે સાંવા-
 જો એક મછવો દરિયો ખેડવાને કાળે આપણે
 જાંકાળે. હવે જલદીથી તે છોકરી તે કાળાં
 વાહાણુ પર ચઢશે, અને કોઈને મનુક કીધેલા
 શાહજાદો તેણીને પોતાના હવાલામાં લેશે;
 આ કામ કિટાના^{૩૮} પાદશાહને, અથવા
 એનેડસને બળવચું પડશે, અથવા ડાહ્ય
 પૂલેસિસને આપણી મરજી બળવેલી દ-
 ખાડની પડશે; અથવા અગર આપણી પાદ-
 શાહી મરજીથી એવું ઠરશે તો એકિલિઝ
 પોતે તેણીને દરિયાપરથી લઈ જશે: અનુન્દી
 એકિલિઝ હમણા પોતાના શુસ્સાથી બય-
 કાર થઈ પડ્યો છે, તેને હથર ખાસેથી
 મેહેરબાની પાછી મેળવના દો, તથા મ-
 રકીને નરમ પાડવા દો.

. આ ઉપરથી પિલાઈડે શુસ્સામાં ને

ગુસ્સામાં કરડી નજર કરીને જવાબ
 આપ્યો: અરે, ગુમાનો અને ગરૂર પાદશાહ!
 તું નિચ એકલપેટા, સદા કપટી, પાદશા-
 હના મનને નાલાયક! અહિં કયો ત્રોક એ-
 વો ઉદાર છે, કે તે તારો હુકમ માનોને
 છુપી રીતે હુમલો કરવાની સફ એવશ્ય,
 અથવા તલવાર ઊંચકશે? તારા હુકમથી
 લડવાને મને શું સંબંધ છે? દૂર રહેનારા
 લાયના લોકોએ મને કદિપણ ઈજા કીધો
 નથી; ઈઆના^{૩૯} રાજમાં દુશ્મન તરોકે
 તેઓ કદિ લશ્કર લાવ્યા હતા નહીં; તે-
 ની ખીલોમાં મારા લડાયક ખોડાઓ વગર
 નુકસાન થવે ચરતા હતા; તે ખોખરા
 અવાજવાળો દરિયો અહિંથી તો સંજો
 રૂર હતો, અને ખડકોની દિવ્યલોધી માફ
 દેશી સજ સલામત હતું; ત્યાંહાંની મેવાદર
 જમીનમાં પુષ્કળ પાક હોતરહે, તમા
 ત્યાંહાંનો મેવો તોફાં હોયછે, તથા ત્યાંહાંના
 લડાયક માણસો સરસ હોયછે. જોઈએ

ઉપર યુજરેલી આકૃતને વાસ્તે નહીં, પણ એક ખાનગી પુરુષનું વેર લેવાને કાળે હમો રાજી ખુશીથી એકઠા થઈને અતરે આ-
 બ્યા છિયે; તારા જેવા નિમકહરામ પુરુષ-
 નાં અને તારા ભાઈનાં^{૪૦} કારણ સિવાય
 બિજાં શા કારણસર પેલી ભેગી થયલી
 પ્રજા ત્રાયભણી આવવાને લલચાઈ છે ?
 હમારાં લોહી તથા રજનો જે બદલો હમને
 ઘટેછે, તે શું એ કે, કે જે માણસની
 આકરો હમો કર્યે છિયે તે માણસથીજ હમને
 શું નામોસો મળે તથાં ઈજા થાય? બહુએક
 ધાસ્તીબરેલા દિવસો સુધી કામોકરોને જે
 ઘટતું ઇનામ મેળવેલુંછે તે માફ ઇનામ
 છિનવી લેવાની ધમકી આપવાને શું તું
 હિંમત કરેછે ? અરે પાદશાહ! મારાં કામ
 સાથે સરખાવતાં તારાં કામ નહાતાં ઉતરેછે
 તેથી ઉલટું માફ ઇનામ તારાં ઇનામસાથે
 સરખાવતાં નહાતું ઉતરેછે. દરેક જિતમાં
 જનેતો માતખર ઘૂટ મળેછે, પણ મને તો

દિસના રંજ એંચીને પસોનો ઉતારવો
 પડેછે. હું તો મારાં વાહાણો ઉપર કેટલીક
 નજીવી બક્ષીસો લઈ જઈશું, મા લગાઈ-
 માં જે ધા મને થયા હોય તેના બદલામાં
 મને ખાલી તારીફ મળેછે, પણ ઓ, ગ-
 રર પાદશાહ ! જાણુજે કે હું વધુ વખત
 તારો નોકર નહીં થવાનો; મારો કાફલો
 મને કેસેલાના^{૪૧} કિનારા ઉપર લઈ જશે.
 જ્યારે એકિલિજ તને લોયના મેદાનમાં
 એકજો સુકાને જતો રહેશે ત્યારે તું એ-
 તાઈડિઝ, કંઈ લૂટો, અને કંઈ જય મેળવ-
 વાનો ?

ઓ ઊપરથી પાદશાહે જવાબ આપ્યોઃ
 જા, જા, જોરાવર પેહુલવાન, જા, જા, તારી
 મદદની અમને કાંઈ ગરજ નથી, અને અમે
 તારી ધમકીઓની કાંઈ દરકાર રાખતા નથી.
 એવાં કારણસર લગાઈ કરવા સારું સર-
 દારોની કાંઈ ખૂટ નથી, અને જોવ પોતે
 એક પાદશાહનો હક ખુચિત જાળવશે.

સઘળા પાદશહિ તે દેવની ખાસ સંભાળ
 તળે રહેછે, એટલામાટે તેઓમાંના સઉથી
 અદના પાદશહ તરફ એવો ધિક્કાર દે-
 ધખી કદિ રાખે નહીં; કજિયો અને મા-
 રામારી એજ તારા બેચેન છવને રોકે-
 છે, અને બડાધ તથા કમકમાતભરેલાં
 કામોમાં તું જંગલીની માફક ખુશાલી
 લેછે. અગર તને જોર હોયતો, તે જોર
 દેવે તને બખ્શ્યુંછે, કારણકે ઓ, ગરુર
 માણસ ! તું જાણુજેકે એ તારું જોર દે-
 વથી ઉતરેલુંછે. ઉતાવળ કર, તારાં વાહા-
 જો ઝાંકાવ, અને જલદીથી તારા રસ્તો
 કાપ; તારાં પોતાનાં રાજ્યો ઉપર આપ-
 ખુદીથી રાજ ચલાવ; હું તારી દરકાર
 કરતો નથી; પણ થોડા વખતની તારી
 દોસ્તી અને પાયા વગરનો તારો ધિક્કાર
 એ ખંનેને, હું એકસરખી રીતે ગણ્યુંહું.
 જા, તું તારા સ્વદેશી મિર્મિઝન^{૪૨} લોકો-
 ને દમ બરાવ, પણ અરે પાદશહ, અહિં

ધમકી આપવાનું કામ મારું છે, અને તારું કામ ડરવાનું છે; માટે જાણુજે કે અગર દેવ તે ખુબસુરત કન્યાને માગે તો મારું વાહાણુ તેણીને તેણીની સ્વદેશી જમીન ઉપર લઈ જશે; પણુ ઓ, ગુમાની પાદશાહ ! તું તૈયારો કર, તું ગમેએવા જોરાવર છે તોપણુ તારી બંદીવાન કન્યાને આવી દેવાની તૈયારો તું કર; (નહીં તો) છેક તારા તંબુમાં આવીને તારું પેલું ખિન્નતું ઈનામ એટલે પેલી અજકતી આંખો-વાળો તારી પ્યારો બ્રાહ્મસિંહજને^{૪૪} હું લઈ જઈશ. એ ઉપરથી મારું જોર તને માલમ પડશે, અને પાદશાહી સત્તાનો હરીફ થઈને જે વખતે તું હોમો હતો તે વખતને તું બદલુઆ દેશે; અને તે ઉપરથી અમારાં બધાં સંઘળાં લશ્કરને ખચિત ખબર થશે કે પાદશાહો કુડત દેવો-નેજ તામેદાર હોય છે.

એકિલિએ દત્તગિરો તથા ગુરુસાથી બેઠ

પામીને તે સાંભળ્યું, તેના પિત્તો ઉકળી
 આવ્યો, અને તેની છાતી ધકધકવા લાગી.
 ભમતા વિચારો તેની છાતીમાં ફરોફરોને
 આવ્યા કીધા; થોડા વારમાં ગુસ્સાથી તે
 તાતો થઈ જતો તથા થોડા વારમાં અકલથી
 ચંડો પડી જતો; ઓકલોડોની વચ્ચેથી જઈને
 તેમના ગરુર પાદશાહને વિંધો નાખવાને
 સાઈ' તેના હાથને નાશકારક તલવાર ખેં-
 અવાને ગુસ્સો ઊસડે છે; તેના કિનો
 દાખી નાખવાને તથા તેના દિલમાં જે
 ગુસ્સો થયો હતો તે નરમ પાડવાને અકલ
 તેને હજુસે કેહે છે. (એમ) તે વહેમથી દુઃખી
 થઈને ઉભેલો હતો તથા પેલી અજકતી
 તલવાર મ્યાનમાં અરધી ને અરધી બાહર
 કાઢાડેલી દેખાઈ, એટલામાં તો જોવની
 બાયડી અને ખેહેનનાં^{૪૪} ઓકળવા ઉપરથી
 મિનદા^{૪૫} આસમાનપરથી જલદી નિચે
 ઊતરી આવી; (કેમકે તે બંને પાદશાહો^{૪૬}
 તેણીની સાંભાળના એકસરખો દાવો કરા-

વતા હતા); પેલી પછવાડે હભી રહી, તથા
 ઝોકલિઝને તેના સોનેરી રંગના બાજથી
 બર્ષો; તેનેજ કૂતલ તે એકલી જાહેર થઈ;
 એક કાળું વાદળું વરથે આબ્યાથી તે બિન્ન-
 ઝોની નજરે પડી નહીં. તે જોયછે, તથા
 તેણીની આંખોમાં આતશ ચક્રચક્રતો હતો
 તે હુપરથી તેણીને પિછાની એકાએક ભ્રમ
 પાડીને તે દેવીને કહેછે.

એજૂલના છોકરાથી જે અપમાન હું
 સોસું છું તેનો શાક્ષી ઈશ્વરની હજુર રહેવા-
 ને માટે ઝો, પાસબાની કરનારી મિનવા,
 શું તું હેઠે આવીછે ! ત્યારે તો જે
 આંખોથી તું તકસિર થયજો જોયછે, તેજ
 આંખોથી મને કિનો લેતો ખી જોજો.

(જોવની સગીઈ જવાબ આપેછે) અરે,
 એમ ના કરતો રે ! તારે ગુસ્સો નરમ પા-
 ડવાને વાસ્તે તો હું આસમાન છોડીને
 આવીશું; મારા એકિમિત્રે દેવાને આધિન
 થઈને અકલની રાહે પોતાના મન હ પ

અમલ ચલાવવો જોઈએ. આ હુકમ રા-
ખવાની જુનોએ આપ્યો છે; પાદશાહ
અને તું બંને જણા દેવની પાસખાની ત-
ળે છે. તિલ્લણ કપકાનો જોસ તેને લા-
ગવા દે, પણ તું મારો હુકમ માનીને તું
તારી વેર લેનારી તલવાર મ્યાનમાં પા-
છી ખોસ. કારણકે હું જાહેર કરું છું (અને
મને હાથથી શકિત પર હતબાર છે) કે, તારા
અપમાન (ના બદલા) ને વાસ્તેવખત મુ-
કરર થયલો છે, અને તારે તે ગરર પાદ-
શાહને તારાં હથિયારોની (મદદ) માગવા
સારું તારી વિનંતી જરૂર કરવો પડશે, અને
તારી સાથે દોસ્તી પાછી કરવા સારું તને
બેહદ ખાનનાથી લલચાવવો પડશે. તેટલા-
માટે કિનાને તારી હુપર વધારેવાર અમલ
ચલાવવા ના દે, તારા ગુસ્સાને તામોસ રા-
ખ, અને દેવોને આધિન રહે.

તેણીને પિલાહડીને જવાખ આપ્યો:
અરે, દેવી! હું તારા વાજખી હુકમને

ધ્યાનથી કાન દબને સાંભળું છું. મારે કિનેા દાખી નાંખવાને સારું મને કહણાઇ લાગે છે ખરી, તોપણ હું તે દાખી નાંખું છું; જે લોકો દેવાને માન આપે છે, તેમને તેઓ આશિર્વાદ દેશે. એ બધું તે પેલી આસમાની આંખવાલી છોકરીને^{૪૯} આધિન રહીને, ખોલ્યો; ત્યારપછી પેલી ચળકતી તલવાર તેણે પાછો મ્યાનમાં ખોસી. તે દેવો ઉંચા ઓલિમ્પસ ઉપર જલદીથી જતી રહે છે, અને આકાશમાંની પાક સભામાં જાય છે.

હજુર ખી ગુસ્સો તેની ઉકળતી છાતીમાં થી ગયો હતો નહીં, અને તેણે તે ખેવડા જોસથી નિચે પ્રમાણે એત્રાઇડ્રની ઉપર કાહાડ્યો: અરે, તું ચુમાની તથા ભયંકાર રાક્ષસ! ખાહેરથી તું કુત્રાના જેવો, પણ અંદરથી તું હરણુરૂપી ! ભરાઇ ખેસીને હલ્લો કરવાની હામ ભિડવાને, યા બડાઇના ભયંકાર એકમાં મરદાનગીથી લડવાને તું ક્યારે

જાણ્યો હતો ? લડાઈનાં મેદાનોમાં લડી-
 ને નસીબ અજમાવવાનું કામ હમારું છે;
 તારું કામ તો ખેસોને જોવાનું, તથા લડવૈ-
 યાઓને લડી મરવાને ફરમાવવાનું છે. દુશ-
 મનને છુટવાના કરતાં છાવણીમાં જઈને પ્ર-
 જ્ઞને છુટવી એ વધારે સલામતીભરેલું છે.
 તારાં લોકોથી તું ફિટકાર પામેલો! ઘાતકી
 અને નિમ્ન! જ્યારે જીવ ગુસ્સામાં આવ્યો
 હશે ત્યારે તેણે તને એક ગુલામી આલાદ
 ઉપર રાજ કરવાને મોકળેલો હોય (એવું
 લાગેછે) અને તે લોકો છુટાપણાથી નાવાકેદ
 હોવાને લીધે એવાં તારાં દુઃખોને શરણ
 રહેછે; નહીંતો આ તારો જીલમ સેવટનોજ
 હતો. હવે આ પાક પાદશાહી રાજદંડથી સો-
 અનલિતાં મને સાંભળ; જેની ઉપર હવે પા-
 ત્રાંકે મોહોરે। કદિપણ ફરીથી આવનાર
 નથી, (જેમ હું તારાથી છુટો પડું છું) તેમ તે
 પોતાનાં થડથી એટલે પોતાનાં મૂળ ઝાડને
 અહલા પાહાડો ઉપર મુકીને જીવી પડી છે;

જોવથી કાયદા તથા ધનસાફનો સત્તા
 નિકળેછે, તેના એકચીએનો નિશાની દે-
 ખાડવા સારું પાણી પાંચનાં લોઢાંનો બ-
 નાવેલી આ પાદશાહી રાજદંડનાં(હું સોગન
 લઈછું, અને એ સોગન ઘણા ભયભરે-
 લા છે, અને એવાકે પાદશાહીથીખી તોડા-
 ય નહીં); એ પાદશાહી રાજદંડના સોગન
 લઈને હું કહુંછું, કે જ્યારે લોહીલોહાન
 થયહું ત્રીસ દશ એકિલિઝને ફરી ખોલા-
 વશે ત્યારે, તે સમજું જરૂર ફોકત જવાનું.
 જ્યારે ખુનામરકીથી કુલી જઈને હેક્ટર-
 ૨૪૯ જાંબુરા રંગના કિનારા ઉપર પાહાડો
 સરખા મુડાંના ઢગલા પાંચરતો આવશે,
 ત્યારે તેં મને ઘેલાપણાંમાં જે અપમાન
 આપ્યું છે તેનેમાટે તને શિક કરવા
 પડશે, તથા જ્યારે તારામાં અચવાન્ની
 શક્તિ નહીં હશે ત્યારે તને દલગિર થવાની
 ફરજ પડશે: આ તારાં કામથી સંધથી
 બાહાદુર ગ્રીકને તેં તારે દુશ્મન કીધાછે

એવું જ્યારે તું બાણુશે, ત્યારે તું તારાં
દિલની અંદર ફફડીને બળાપો કરશે.

તે બોલી રહ્યો; અને સોનેરી કુમતાં-
આથી સણુગારેલી તેની પાદશાહી રાજદંડ
તેણે જમીનની ઉપર જોસથી ફેંકી દી-
ધો. પછી ફરડી નજર રાખીને તે મુગો
મુગો ખેડો. એવાજ ધિક્કારથી તે ગુસ્સા-
વાળા પાદશાહે પોતાનો ગુસ્સો ફરીદેખાડ્યો.

બુઢાપણના સખુનોથી તેમના જો-
રસા નરમ પાડવાને અર્થે, પાઈલાસ^{૫૦}
શહેરનો ડાહ્યો પુરુષ પેલો અનુભવી ને-
રુર^{૫૧} તેની જગ્યેથી આરતેરહીને ઉઠ્યો;
જે સમજાવવાની કળામાં હુશિયાર હતો; તે-
નાં મોહિાડાંમાંથી જ સખુનો નિકળતા હ-
તા તે મધ જેવા મીઠા હતા: હમણાં, સુ-
ધોમાં તેણે જે ઓલાદો પસાર કરી હતી;
તેના કાયદાઓથી તે ડાહ્યો મળ્યાતો હતો,
અને તેના અમલથી તે સુખી હતો;
તેણે હમણાં સુધોમાં પોતાના દેશી રાજ્ય

ઉપર જે જમાના સુધી રાજ કરું હતું;
અને હવે બીજા જમાનાને સારું (ખેડો-
ને) દાખલો દેખાડવાને સારું રહ્યો હતો.
તે માનપામેલા નરની તરફ બધાઓએ ભા-
થો જોયું; તે નીચે પ્રમાણે દિલમાં સારું
ધરછીને ધીમે બોલવા લાગ્યો.

દુશ્મની ધરાવનારા દેવો ત્રિશ્યન રા-
જના સહથી બાહાદુર તથા સહથી સરસ
સરદારો વચ્ચે આ સખ્ત જગડો ઉભો કરે
છે, એ શ્રીસ દેશને કેવું નામો સીબરેલું
તથા દુઃખદાયક છે, અને ત્રાયના ગરુર
પાશ્ચાત્તે તથા તેના મિત્રોને કેવું ખુશા-
લી ભરેલું છે! તમે જીવાન છો તો ખ-
રા, પશુતમારે જીવાનીનો જોસ અટકાવવો,
તથા તમારા નેસ્ટરના વર્ષો તથા ઝાહાપ-
ણને કાંકટ નહોં ગણવાં. પેહેલવાનોના એક
ધંધરો ટોળાને હું એકવાર (સારીપેઠું) પિ-
છાન તો હતો, — એક એવો ટોળો કે જે
આ મારો પુત્રી આંખે ફરીથી કદિ પડનાર

નહીં. એવો કોઇ સરદાર હાલ જીવતો
 છે, જે કીર્તિમાં પિરીયૂસની^{૫૨} બરો-
 બર ઉતરે; યા દ્રાયસના^{૫૩} જેવો બા-
 હાદુર હોય; યા સિન્યૂસના^{૫૪} જેવું અમર
 નામ ધરાવતો હોય; યા જેનામાં ધિસ્તુ-
 સની^{૫૫} માફક માણસોના કરતાં વધારે
 જોર બસેલું હોય; યા પોલિદ્રિમસની^{૫૬}
 માફક લડવામાં દેવોના જેવો હોય ?
 નેક ધર્મીઓ ઉત્પન્ન થતા શોખથી તથા
 નામાંકિત કામો બજાવવાના આદ્યો ઉરકે-
 રાઇને મેં માગી જીવાનીના દાહાડા અસં-
 લના આ માણસો સાથે લડાઇની રંગ-
 માં બિઘરીને કઠણાઈથી કાઢાડ્યા હતા.
 તે બધા સહયો જોરાવર માણસોએ પેલાં
 પાહાડી ડુકકરને વિંધો નાખ્યું હતું; અને
 ઉજ્જડ જંગલોને રાક્ષસોના લોહીથી રાતાં
 કર્યાં હતાં, અને ટેકડીઓપરથી ગુચ્છાદાર
 સેન્ટારીને^{૫૭} એંચી બાવીને ચોરી નાખ્યાં
 હતાં. તોપણ મેં એવા માણસોની ઉપર સ-

મળવવાની નરમ કળાર્થી અમલ ચલા-
 વ્યો હતો; જ્યારે નેસ્તર બોલતો, ત્યારે
 તેઓ સાંભળતા અને હુકમ માનતા.
 જો આ માણસોએ મને મારી જીવાનીમાં
 ડાહ્યો ગણ્યો હોય, તો તમે જીવાન
 લડવૈયાઓએ મારા બુઢાપણાની સિખામણ
 જરૂર સાંભળવી. જે ઇનામ શ્રીક લેકે એ-
 કમત થઇને તને આપ્યું હતું તે ઇનામ
 (એટલે) પેલી ખુખસુરત બંદીવાન કન્યાને
 તું એટલાહડિલ પકડી ના રાખ; અને તું
 એકિલિઝ આપણા પાદશાહ સાથે ગરુરી
 થો ના ચાલ; પાદશાહેને અદલ ચાલવા
 દે, તથા શ્રેષ્ઠ સત્તાને અમલ કરવા દે.
 લડાઇનાં પેહલે વાગેનાં માન તને સણુગા-
 રેછે, તું જોરમાં દેવાના જેવો છે, તથા
 તું એક દેવીને^{૫૯} પેટે આવતરેલો છે; પૃથ્વી-
 પરના અમલો તથા જોવના સબદંડ ધરા-
 વનારા દિકરાઓના કરતાં ખી રાખભરે-
 લા જપદો તેને મોટો કરેછે. (માટે) બંને

જન એકમત થઈને મળી જાઓ, કે જેથી
કરીને જોર સત્તા સાથે મળી જશે. અરે,
પાદશાહાએકિજિત્રનો ગુસ્સો નરમ પાડવાનું
કામ મને સોંપ; તું પોતે ઊમરે વધારે પુખ્ત
હોવાને લીધે તારા પોતાપર કબજો રાખ.
ગ્રીસ દેશની મગરૂરી તથા આપણાં લ-
શ્કરનો કિજો એવો જ એકિજિત્ર તે આદા
કરેને નહીં જતો રહે !

એટલું કહીને તે અટક્યો. માણસોનારા-
જ તેને જવાબ આપેછે: તારી ઉમર રોબબ-
રેલીછે, અને તારા સખુનો ડાહ્યાણબરેલા
છે; પણ પેલો ન જીતી શકાય એવો જલમ
પાદશાહ કોઇખી ધારાઓથી બંધાતો નથી,
તથા કોઇનાખી દરજ્જાથી અટકતો નથી.
તેની મગરૂરીની આગળ શું તેના વડાઓ તેને
તાબે થાય ? તેનાજ ખેલ તે શું કાયદા ?
અને શું તેજ સંઘળાનો સાહેબ ? શું
જેને આપણાં લશ્કરો, આપણા સરદારો,
તથા હું પોતે ખી તાબે થાઈ ? કયો પા-

દશાહ પોતાના રાજમાં પોતાના હરીફને
રહેવા દઈ શકે ? (એક ખારગી) આપણે
કબુલ કર્યું કે દેવાએ તેને બેહદ જોર આપ્યું
છે; પણ શું તેને દેવાથી ખરાબ ખોલો
ખોલવાનો ખીલક મલ્યો છે ?

અહિંથી પાદશાહનું બાપણુ, એકિલિજ
તોડ્યું, અને આ પ્રમાણે જોસમાં આવી
વચ્ચે ખોલી ઉઠ્યો: અરે, પાદશાહ! અગર
હું તારાદરેકગેરવાળખી હુકમને તાબે થાજી
તો, તારા ગુલામ થઈ રહેવાને, તથા હજી-
રખી તારી ચાકરી ફોકટમાં કરવાને, તારા
દુઃખદાયક કબજાને હું બાયક થાજી; તારા
ગુલામો ઉપર તું હુકમ ચલાવ, પણ મારી
ઉપર હુકમ ચલાવતો ના: જે 'આઘસિઘ'ને
ચિશ્તન જોડે મારું લગાઈનું ઇતિમામ ઠેરવ્યું
હતું તથા જેને તે લોડો હમણાં મુગે મારોડ
તેછતાં પાછી લઈ જતાં જોયછે, તે
તું લઈ જા; (વાસ્તે) તું તેણીને બેધડક લઈ
જા; એકિલિજ હવે ફરીથી હરફાઈ ચીના

બાબમાં તેનીફતેહભરેલી તલવાર ખેંચનાર
 નહીં. જે વહી ગયું છે તે દરગુજર કરવાને
 દેવો મને ફરમાવેછે; પણ આ પેહેલો હક્કો
 છેલ્લો હોજો; કારણકે તું જાણુજે કે
 જ્યારે કોઈ બિજી વાર હુમલો કરવાને તું
 કંમર બાંધશે, ત્યારે તારી લોહી આ મારી
 ઝણઝણ થતી તલવાર પર કિનામાં વેહેશેજ.

એ ઉપરથી તેઓ બંને જન શ્રુત્યુપ
 થઈ ગયા: તે સખ્ત કબ્રિયો બાંધ પડી ગયો: તે
 સરદારે ગંભિરભરેલા દબદબામાં પાછા
 ફર્યા. તંબુઓની નજીક એકિલિખનાં
 ખાલી વાહાણો પડેલાં હતાં તેની તરફ તે-
 જો પેદાકલસ^{૫૯} ને પોતા સાથે લઈ પોતાનો
 રસ્તો કાઢ્યો. એટલા વખતમાં એલાઈડે
 પુષ્કળ હલેસાંવાળું એક વાહાણ કાઢીસાના
 પાક કિનારામાટે ઝાંકાવ્યું; તેના તુલક ઉપર
 જાયે તે ખુબસુરત કાઠસિંહસને બેસા-
 ડવામાં આવી; અને ગાહ્યા યુલેસિસના
 હવાલામાં તેણીને સોંપવામાં આવી; વાહા-

ણુની બાજુએ તેઓએ ભાગ આપવાનાં
ઢોરો સલામતીથી સિર્યાં; ત્યાર પછી ઝડ-
પથી સડ ચઢાવીને તેઓએ દરિયા ઉપરથી
રસ્તો કાઢ્યો.

પછી પાંદશાહ એ ખું નાહાન નાહાવાથી
તથા ગંભિર બંદગીઓ કરવાથી લશ્કર
પાસે પશ્ચાત્તાપ કરાવવાને તૈયારી કરે છે.
દરિયાના ખારા ભાગથી નાહીને તે પવિત્ર
લશ્કર એ ખું થાય છે, અને પેલાં નાહાનનાં
ખરાબ કપડાં દરિયામાં ફેંકી દે છે. કિના-
રાની આગળ તે બધાં ભાગનાં ઢોરો
મુકવામાં આવ્યાં, તથા ગોધા અને બક-
રાઓને શીબસની ભાગ આપવાની જગ્યા
આગળ ચઢાવવામાં આવ્યા. કાળો ધુ-
માડો ગુચરાંમાં ને ગુચરાંમાં જપેઠાતો
ઉપર ચઢે છે, અને તેમનો ખુશ્નુમા
વાસ આકાશ ભણી લઇ જાય છે.

આપ્રમાણે તે લશ્કર પાક ક્રિયા કરવામાં
સાકાશ હજી, અને હજીરખી એલાઈડિતો

મોઢા કિનામાં ને કિનામાં બધ્યા કીધો. તેનો
 હુકમ સાંભળવાને વાસ્તે રાહિયબ્બસ ^{૬૦}
 અને ભણો યૂરિએટીઝ ^{૬૧} નામના એ પાક
 કાસદો ઉભેલા હતા. (તે પોકારેછે:) પેલા
 ઝનુની એકિલિઝના તંબુની આગળ સે-
 તાબ જાઓ, અને ત્યાંહાંથી પેલી 'શાઈ-
 સિઈઝને મારાં પાદશાહી હનામ તરીકે
 લઈ આવો: તેણે મને તાબે થવું જોઈએ,
 અથવા અગર તેઓ એકબિજાંથી જુદાં
 નહીં પડશે તો હું પોતે હયિયારખંબ
 મધને તેની પાસથી તેણીને છિનવી લઈ
 આવીશ.

પેલા કાસદો તેમના શેઠનો હુકમ નારા-
 જીથી બજાવેછે; તેઓ તે હજીર રેતીના કિ-
 નારા આગળ ફલગિરીબરેલી રીતે ચાલેછે;
 ત્યાંહાં જઈપુઠા બાદ તેઓ તે પેહેલવાનને
 તેના તંબુની અંદર હાથકપરમાયુટેકાવીને
 ગંભિર દેખાવમાં બેઠેલા જોયછે. બયમાં ને
 બયમાં તેઓ ધણે વખત સુધી દૂરગુપચુપ

ઉભારેહેછે; આગળ જવાને તથા તેમનો ક-
રો સંદેશો કેહેવાનેથી તેઓ નારાજ હતા;
આહા ! આ કેવો યોગ્ય ગભરાટ ! આ તે
હજારો માણસે દિઠું, અને આ પ્રમાણે નરમ
સખુનોથી ખોલવાનું શરૂં કરીશું.

તમે માણસોના તથા દેવોના પાક કાસદો !
માન અને છુટથી મારાં રહેઠાણમાં ઘખલ
થાઓ; હું તમારો સંદેશો શું છે તે જા-
ણું છું; તમે અહિં જીલમથી આબ્યાછે; ;
તમને નહીં, પણ તમારા પેલા ગુમાની
પાદશાહને હું બદનામ કરું છું. પેલો ક્ષત્ર,
સેતાબ જા, તે ખુબસુરત વ્રાધીસિંહજને
અહિં લઈ આવ; તે મારી બંદીવાન ક-
ન્યાને તે ગરુર પાદશાહની આગળ લઈ
જા. પણ તમે કાસદો સાક્ષી રહેજો, અને
મારા વચન જાહેર કરજો; હવે દેવોની,
તથા નીચે માણસોની, આગળ તમે સાક્ષી
રહેજો; પણ જે પાદશાહ ધણો જીલ-
મીછે, તથા જેના હુકમો તમે અતરે

લાખ્યા છે, તેને તમે પેહેલ વેઠેલાં મ્હોટા
 અવાજથી જાહેર કરજો, કે જોકેજમીન-
 દોસ્ત થયલું' ત્રીસ દેશ દરએક ભાગે ભાગ
 લોહીલોહાંન થઇજશે તોપણ એકિભિન્ન તો
 માતની માફક ના તરસ રહેવાનોજઃ
 બેજાપણામાં ખુવાર થઇ ગયલો, પોતાના
 કાયદા તરફ ખી આંધળો, તથા પોતાના
 લશ્કરને ખી નકામો થઈ પડેલો, ગઇ
 ગુજરી વાતની મદદથી આવતી વાતવિષે
 વિચારવાને હુશિયારી વગરનો, એવો જ,
 તે અનુની પાદશાહ છે તેને આંતે લોહી
 તથા ખુનામરખીમાં પસ્તાવો કરવો પડશેજ.

હવે પેત્રાઝલસ પેલી નારાજ ખુબસુરત
 કન્યાને લઇ આવ્યો; જેવો પેલા કાસદોએ
 તેણીનો હાથ ઝાલ્યો તેનીજ પેલી મુગી
 મુગી મનમાં ને મનમાં દજગીર થતી બધા
 મનમાં ને મનમાં દુઃખદાયક વિચારો કરતી
 આલી; કિનારાની ઉપર આસ્તે આસ્તે
 આજતાં આજતાં તે વારંવાર પછવાડે ફરી

જોતી. પેલા જનુની એકિજિભથી એવી તેની જતી ખોટ ખમાઈ નહીં; પણ તે અવાજ કરતા કિનારા તરફ તે શોકમાં ને શોકમાં પાછો ફર્યો, અને જો દરિયામાંથી તેની માતા જન્મી હતી, તે સગાઇવાળા દરિયાના બોહોળા કિનારા ઉપર તે જઈ પેટા; ત્યાંહાં ગુરસા અને ધિક્કારનાં આંસુઓમાં ગરકાવ થઈ જઈને નિચે પ્રમાણે તે તોફાની દરિયા આગળ તેણે મોટેથી શોક કર્યો.

અરે માતા દેવી! ^{૧૩}શું જીવાનીમાંથીજ તારો છોકરો એવા સખ હુકમને લીધે પડી ભાગવો જોઈએ; મોટે એવા કુંકા વખતની કીર્તિનેમોટે હું જન્મલોહું, તેથી અમિત મોટા જોવે હંસાફની રાહે, (મારી જીંદગીની) બિલસને સણગારવી જોઈએ; માન અને કીર્તિ એ હસ્તરથીજ હોતાં આબ્યાં છે, (તેટલામોટે) અગર પેલા ગરર પાદશાહ (મને) તારા છોકરાને એ પ્રમાણે ધિક્કારી કાઢાડે, મારાં માનને આંખ બગાડે

તથા મારું ઈનામ પાશ્વું જાણ લે, તે તે ઇ-
શ્વરતરફ પોતાની કબુલાત પુરીપાડતો નથી.

તે દરિયાના છેક જાડાં તળિયામાં,
જ્યાંહાં જુઠો સાગર આવો પોતાનું
દરિયાઈ રાજ ચલાવે છે, ત્યાંહાં તે હસરી
માતાએ તે સાંભળ્યું. મોજાઓ ખસી ગયા;
અને પેલી ધુમસની માફક તેમની સપાતી
જીપર નિકળી આવી; તેણીએ પેલા જુલ્લા
કિનારાપર તેને શોક કરતો દીડો, અને
તેનાં દિલની દલગિરી આપ્રમાણે શોધીકા-
હાડી: મારા છેાકરા તું શામોટે શોક કરેછે?
તારા દુઃખમાં મને ભાગંલેવા દે, તેનું કારણ
મારી આગળ ખુલ્લું કર, અને માતાની
સંભાળ પર ઈતખાર રાખ. તેણે મોટેથી
દમકાંખાઈને કહ્યું:—જે તને સારી પેઠે
રોશન છે તેજ મારું દુઃખ કેહેવાનું છે.
આઈત્યનનાં રાજમાં આવેલું ટિપ્પિનું
શહેર એપોલોના નામને અર્પણ કરેલું છે,
ત્યાંહાંથી હમારું કિતેહમંદ બંધકર, ખજાનો

તથા કૃતેહની લૂટ લેઇને આબુ' હતું;
 અને તેની વાજખી વેહેંચણીથી સિપા-
 હાએ પોતાની રંજનો બદલો મલ્યો હતો;
 પણ પેલું ઇશ્વરી ઇનામ એટલે પેલી રૂપ-
 વંત કાઠસિંહને અમારા સરદારના
 બિછાણાને માટે મતોથી ચુંટી કાઢાડીને
 આપવામાં આવી હતી. શીખસના પાદ-
 રોએ બસેસો આપવા કહીને તે પોતાની ખુ-
 બસુરત છોકરીને તે કૃતેહ કરનારના ક-
 બજામાંથી પાછી મેળવવા માગી હતી; તે
 પેલા કાફલા આગલ ગયો હતો, અને ન-
 મસ્કારસાથ સમજાઓને અરજ કરીને તેણે
 પેલું પાદશાહી રાજદંડ તથા બૌરલનું
 તાજ નજર કીધું હતું; પણ મુખ્યત્વે એલ-
 ઝના પાદશાહી ખાનદાનનાં બાહરાબાએને
 મહેરબાનીને સારું તેણે આજુબાજુ કીધી
 હતી; તે પાદરીને માન આપવાને તથા તે
 છોકરીને છોડી દેવાને ઉદાર દિલનાશ્રીકોએ-
 પોતાનું એક મત બહાર કર્યું હતું પણ એવા-

ધડીઝે તેમ નહોં કીધું હતું; તેણે સદાની
 ગરુરીથી પેલા બુઢા આદમીને અપમાન લ-
 ગાડ્યું હતું, અને તેની બક્ષેસો લેવા નાપાડી
 હતી. તે અપમાન પામેલા બુઢા આદમીએ
 પોતાના શીખસ દેવની ખાસ સંભાળ તળે
 હોવાથી તેની પ્રાર્થના કીધી, અને શીખસે
 તે પ્રાર્થના સાંભલી: ભયંકાર મરકી
 નિકળો આવેછે; કિનાભરેલાં તારે
 શિશ્યન લોકના બદનને જખમી કરવા સારું
 અઢેક પછી નિકળ્યાજ કરેછે. ત્યારપછી
 ધશ્વરથી ઉસ્કેરાયેલો એક પેગંબર નિકળી
 આવેછે, અને ગુનાહ બતલાવી આપેછે,
 અને તેમાંથી દુઃખોનું મુળ શોધી કાઢાડેછે.
 મં પોસ પેહેલ વેહેલાં ધશ્વરી શક્તિ-
 નું વેર કાહાડી નાખવાને માટે એકઠા થ-
 યના સરદારેના મનને ફેરવ્યું; ત્યારે પા-
 દ્યાહે ગુસ્સામાં ને ગુસ્સામાં ઉઠીને તોફાન
 કીધું; ચિરગાહ જઘને તેણે ધમકીઓ આ-
 પી, અને પોતાની ધમકીઓ અમલમાં

લાબ્યોઃ પેલી ખુબસુરત કાઠસિઠ્ઠને તે
 દેવને રિજવવામાટે બસેસો આવીને તે-
 હીના પિતા આગળ પાછી મોકળવામાં
 આવી. પણ હમણાં તે પેલી ઇશ્વરી ખુબ-
 સુરતી વાળો શ્રાધ્ધસિઠ્ઠને પકડી લઈ જ-
 ઇને મારાં કૌવતનું ઇનામ મારી પાસથી
 ઢિનવી લેછે; અને (એપ્રમાણે) સધળા
 ગ્રીક લશ્કરના મતોને તોડેછે; અને આ-
 કરી, એકીનદારી, અને ઇનસાફ એ સધળું
 વ્યર્થ જાયછે. પણ અરે દેવી ! તું તારા
 અરજ કરતા છોકરાની ઉપર લક્ષ આપ,
 અને જાયા એલિમ્પસપરની ચળકતી દર-
 વારમાં જ, અને તારી આગળી બજાવેલી
 આકરીથી ગગરાત કરનારે દેવ તને બં-
 ધાયલોછે તે તું તેની આગળ મોટેથી જા-
 હેર કર, અને કિના લેવાને સારું તેને અ-
 રજ કર. જ્યારે મોટાં મોટાં હુલ્લડોથી
 આકાશ માહેલું રાજ્યધુજતું હતું, ત્યારે તું
 વાદલાં વિખેરી નાખનારજોવનીહિંમતવાન

પાસખાન તરીકે આસમાનપરના સઘળા
 દેવોમાંથી બાહર નિકલી આવી ઉભી રહેતી
 હતી, એવાં કીર્તિના ગુમાનમાં ને ગુમાનમ
 તું આગળથી વારંવાર ખુશી થતી આ-
 વીછે ; જ્યારે તેના દબ્બખાવાલાં રાજ્ય-
 ની અળકતી ભાગ્યશુ^{૬૬} તથા પેલી જડાયક
 ધસ્તરી કન્યા^{૬૭} અને સાગરનો પાદશાહ^{૬૮},
 એએએ દગલબાજીથી લોભના માર્માં વેલાં
 બનીને સર્વ શક્તિવાન દેવને સાંકળથી બાં-
 ધવાની ધમકી આપવાની હિંમત કરી હતી
 (યારે તારા બોલાવાથી ટાઇટન^{૬૯} નામનો
 રાક્ષસ, (જેને દેવો આયરિઉસ^{૭૦} નામે ત-
 થા માણસો ધજ્યોનને^{૭૧} નામેએળએ-
 છેતે) આવીને અચરતીમાં પડેલાં આસ-
 માનની અંદર બધી ગમ ધણાજ દમામ-
 થી ચાલતો હતો; જે^{૭૨} બૃહ જમીનને
 હિલવેછે તે બી એટલો જોરાવર નથી: તે
 જોવના જાંચા તજ્જની આગળ ભારે ગરુ-
 રીથી ઉભો રહ્યો હતો, અને પોતાના સો-

એસો હાથો તેની આસપાસ ફેરવ્યા હતા;
 તે ભયભિત દેવો તેમના રાખભરેલા સાહે-
 બને કબ્બલ કરતા, તેમની સાંકળો નીચે
 નાખીદેતા, અને ધુજતા ધુજતા તેની ભ-
 કિત કરતા. અરે, દેવી! એ બધું તું તેને
 પાછું યાદ દેવરાવજે, તેને પગે પડજે, અ-
 ને તેની ધનસાફ કરવાની જગા આગળ
 નીચે ખેસી જજે; પેલાં અિશ્વન બશ્કર-
 ને દૂર હાંકી કાઢાડવાને, તથા તેમને તેમ-
 નાં કાફલા સહિત દરિયામાં ઊંધે મસ્તક ના-
 ખીદેવાને, તથા કિનારા ઉપર પુષ્કળ
 મુડદાંનાદગ કરવાને, અને (મારા જોવા) એક
 પાદશાહની બદ દુવાથી ગ્રીક લોકને વા-
 કેફ કરવાને, તું તેને અરજ ગુજારજે:
 એગેમેમનોનને મુડદાંનાં બોહોળાં રાજ્યપર
 પોતાનું ગરૂર મસ્તક ઉંચકી જોવા દો,
 અને ખુનામરકીમાં થોક કરવાદો, કેમકે તેણે
 (આ બિના બનવા આગમજ) અિશ્વન જન-
 તનાં સર્વથો બાહાદુર બડવૈયાને નામોસી

લગાડવાની હિંમત કરી છે.

(પ્રુપ્ત સુરત ઠિલીઝ આંખોમાંથી ધસવરી
આંસુએ પાડતી પાડતી નીચે પ્રમાણે
જવાબ આપે છે): અરે, કમળજી છોકરા!
એવી ખરાબ કળઓ, તથા ભવિષ્યના
દુઃખોને માટે ઉધારવા સારું શામાટે મેં એક
માતાની માફક વીર ખમોને તને જન્મ આ-
પ્યો છે? આકાશમાં રેશની જોવાને ખી એટ-
લો થોડો જ વખત! એટલો થોડો વખત તો થોડો
પણ વળો તે સાથે દક્ષગિરી ભરેલો! અગર
તારાં વાહાણો આધસ્યો નથી દૂર દૂર હંકેરાઈ
જાય, અને તું છાવણીથી દૂર જઈને
ભયને દૂર કરે, કે જે હમણાં, અરે, મારા
છોકરા! તને ધણું ખરું પિહિધરાવે છે
તો એક માતાની ચિંતા તુર ઇચ્છા પારપડે.
તોપણ, (જેમ મારાથી બની શકશે તેમ)
નરમ ખરકથી ઢંકાઈ ગયલા મોઢા ઓલિ-
મ્પસ ઉપર તારી અરજ ગુજારવા હું
જઈશ. એટલા વખત સુધી, તું તારાં વાહા-

જોમાં સલામત બેસીને દૂરથી લડાઇ જોવા
 કરજે, તથા લડાઇમાં સામેલ થતો ના.
 કેમકે દેવાનો મુરખ્ખી અને સધળું આ-
 કાશી યોલું છેક દૂરના દરોયાના ગરમ દેશો-
 માં, હાલ માનવીઓ સાથે મળી જાય છે,
 અને તેઓ ઇશિઓ ધ્યાની^{૭૩} જ્ઞામકીવાલી
 ઓલાદના ખાણુંઓમાં સામેલ થવાને
 હલકું સમજતા નથી; પારદાહાડા સુધી
 તે દેવો તે ખુશી બરેલી ક્રિયા ભોગવશે,
 તથા પારમેદાહાડે (આસમાન તરફ) પાછા
 ફરશે. ત્યાર પછી હું પિત્તલનાં રંગના જેવા
 ગુંબજ ઉપર ચઢીશ, અને અમર જોવાની
 ઉંચી દરબારની આગળ અરજ કરીશ.

તે દેવી બોલી રહી: તે હિલતા ઝાઝ-
 ઓ ખસી જાય છે; ત્યાર પછી જ્યાંહાંથી
 પેલી નિકળીને ઉપર આવી હતી ત્યાંહાં
 (દારિયામાં) પેલી નીચે જતી રહી, અને જે
 છોકરી તેણે ખોલી હતો તેને માટેના
 જખરા ખળાપમાં શોક કરતાં તેને કિનારા-

પર મુકી જતો રહી.

હવે ડાહ્યો યૂલૈસિસ ક્રાઇસાના બંદરમાં
આવી ઉતર્યો; પેલાં ઠેરવેલાં ભાગોને તુતક-
ની નોચે ઉતારોને મુક્યાં; તેઓએ સડોને લ-
પેટયા, અને ડાળને બાજુએ ઉતાર્યું, અને
લંગરો નાખ્યાં, અને મછવાને ખાંધે. ત્યા-
રપછી તેઓ તેમનાં ભાગનાં ઢોરોને કિના-
રાપર ઉતાર્યાં, અને છેલ્લી ક્રાઇસિઝ કિનારા
ઉપર ઉતરી. આ પ્રમાણે પેલા ખેડેલા દરિ-
યામાંથી પાછા ફરીને યૂલૈસિસ તેણીને ફીબ-
સના પાક દેવલમાં લઈ ગયો; અને ત્યાંહાં તેની
ભાગ આપવાની ગ્રંભીર જગા આગળ તે
છોકરીને ક્રાઇસિઝને આપતી વેળાએ પે-
લો ખેડેલવાન આ પ્રમાણે બોલ્યો:—

ઓ બુ બુગ પાદરી નમસ્કાર ! ફીબસના
રોબદાર ગુંબજની આગળ અરજ કરનાર
તરીકે હું મોટા એત્રાઇડિઝ તરફથી આ-
વ્યોછું: આ પેલી પાક દામનગી છોકરીને
છુટકારાનું લવાજમ આપ્યા વગર તું લે;

ઑક લોકો ને ભાગનાં ઢોરો તૈયાર કરેછે,
તે તું કબુલ રાખજે; અને તારો દેવ આ-
સપાસ તારો વિખેરીને ફેંકેછે તે (હવે)એ
ભાગથી નરમ પડીને થતા જખખાનો અ-
ટકાવ કરે તો ભલે.

આ ઉપરથી ખેલા બાપે ધણી દલગિરી
કરવા જોગ બોવાઈ ગયલી અને છેક અ-
ત્યાર લગણુ મળવવાને ફોકટમાં માગણી ક-
રેલી, એવી પોતાની છોકરીને ફરીફરી કોઠી
કાઢી. ત્યારબાદ તે તીર ફેંકતા પાદશાહ (એ-
ટલે દેવ) ની ભાગ આપવાની જગ્યા આ-
ગળ તેઓ તેમનાં ભાગનાં ઢોરો હારખંધ
ગોઠવીને સદા આવ્યા: પાણીથી પોતાના
હાથ તેઓએ સાફ કર્યા; અને મીઠાંનાં કે-
કની પાક માનતા પાક દિલથી તેઓએ ચઢા-
વી; અને ત્યારબાદ એ પ્રમાણે હાથો
હવામાં ઊંચા કરીને, અને ગંભીર આ-
વાજ કાઢાડીને તે પાદરીએ પ્રાર્થના કરી.

અરે, રૂપેરી તીરકામઠાંના સાહેબ! તા-

ગ્રી સત્તા પાક સિલાની આસપાસ ચાલેછે;
 તારી પવિત્ર આંખો તારાં ટિનેડોસનાં
 લોકો ઉપર નેઘેબાની રાખેછે; અને સું-
 દર કાઠસિાને ચળકતાં કીરણોથી ચળકાવે-
 છે, એવો તું સાહેબ, હમારું સાંભળ: અ-
 ગર તારા પાદરીની અરજીથી કીનોંલેવાને
 ઉસ્કેરાઇને તું તારાં ભયંકાર તીરોની મા-
 રફતે બનુની મરકી પાંથરતો હોય તો એક
 વાર ફરીથી મને સાંભળાં તે નાશકારક દુઃ-
 ખને મતાડ, અને મેહિરખાન થા, અને
 તારું કામકું ના વાળ.

એ પ્રમાણે કાઠસિસે પ્રાર્થના કીધી. એ-
 પોલોએ તેની પ્રાર્થના સાંભલી: અને હવે
 એક લોકે તેમનાં ભાગનાં ઢોરો તૈયાર
 કર્યાં; તેમનાં (એટલે ઢોરોનાં) સિંગડાંઓ-
 ની વચ્ચે નોમક દીધેલી જવ ભરીને, તથા
 તેમનાં માથાં આકાશ તરફ રાખીને તેઓ-
 એ તેમને જખે કીધાં: તેઓએ સાંધાઓને
 આંમડાંથી છુટા પાડ્યા; જાંગો દેવાનેવાસ્તે

જીદી રાખીને તેઓએ બાકીનું વેહિંચી
 લીધું: કળાથી એના બનાવેલા બે પડવાળા
 (સમોસા) ઉપર દરએક ગમથી મનપસંદ
 નવાળાનો મારો પડ્યો. તે પાદરી પોતે
 ભોગ આપવાની જગા આગળ ઉભો રહ્યો,
 અને પેલી ચઢાવેલી ચીજ પોતાના પાકહાથ-
 વડે બાળી, કાળો વાઇન દારૂ રેડ્યો, અને
 ધુમાડાને જાંચે ચઢતાં દોઢા; જીવાની-
 આઓ હથિયારો સાથ આતશની આસ-
 પાસ ઉભા રહ્યા: આ પ્રમાણે જાંગો
 ભોગમાં આપી દીધા બાદ, અને આતરડાં-
 ઓ સાફ કીધાં પછી, સેવકોએ બાકીનાને
 બુટ્ટું પાડી સીક ભોકીને ભુંજ્યું; પછી
 સુકરો બિછાવ્યો, ખાનું તૈયાર કર્યું, દરેક
 જન પોત પોતાની જગા પર બેઠા, અને
 પોતાનો હિસ્સો લીધો. હવે જ્યારે ભુખનો
 જીરૂનો નરમ પડ્યો, ત્યારે તેઓએ ચોખ્ખો
 દારૂ પીધને ખાણાનો સેવક લાવ્યા; જીવા-
 નીઆઓએવાઈન દારૂથી પુષ્કળ ખાજાંઓ

ભરીને અને ખુશ થઈને તે ભરાઈ ગયલાં
ધ્યાલાંએ આસપાસ ફેરવ્યાં. ઈશ્વરો ગા-
યણોથી તે ખુશાલીભરેલાં આણાંને અં-
ત આબો, અને જ્યાંહાં સુધી સુરજ અસ્ત
થાયો ત્યાંહાં સુધી 'પીયન'નું ^{૭૪} ગાયણ લં-
બાયા કર્યું; આ પ્રમાણે ગ્રીક લોકોએ તાજા
બનીને તે ખુશનુમાં ભરેલાં ગીતો લંબા-
વ્યાં; ઈધાલોએ તે ગીતો સાંભળ્યાં, અને
તેમને પસંદ કર્યાં.

હવે રાત પડી હતી; જ્યાંહાં સુધી ગુલાખી
સવાર આકાશ ઉપર જાંબુરી થઈ પ્રકાશી
હતી ત્યાંહાં સુધી સરદારે તેમનાં વાહાણો
આગળ (ગિંધમાં) પડી રહ્યા હતા; ત્યાર પછી
તેઓએ વાહાણો ઉતાર્યાં અને ડોળને ચઢા-
વ્યું; શીબસથી મળેલા સારા પવનથી ફરીને
તે ઉપસાતા સડો ભરાયા; નેમનેમ તે કુડ્યો
તેમ તેમ તે સફેદ રંગના સડ ભરાતા ગયા;
ને સાગર ઉપરથી તેઓ જતા હતા, તે
સાગર શીણુશીણુ થતો હતો, તથા નીચેથી

પોકાર મારતો હતો: હવે જ્યાંહાં લગી શિ
શ્યન ઢાવણી નજરે પડી ત્યાંહાંલગી પેલા
હુછલતા મોજાઓ પર તેઓ આધ્યા, ને છેક
કિનારાની નજદીક તેઓએ તેમના મછવાને
હતારવાને ધસડી લાખ્યા; (તેનાં વાંકાં પઠા-
ણે પીલી રેતીને ખસાડી નાખી); ત્યાર-
પછી જ્યાંહાં તે આડી અવડી વેહેતી ખા-
ડીમાં વાહાણો અને તાંબુઓ ભિલાયલાં
દિસતાં હતાં ત્યાંહાં તેઓ ગયા.

પણ તે કરડા મનનોએ કિલીઝહજુરસુધી
ગુસ્સામાં ને ગુસ્સામાંજ મજબૂત બિફા-
ર રાખી પોતાના કાફલામાં બેસી રહ્યો; લ-
ગાણમાં સામેલ થયો નહી, તથા સબા-
માં પણ ગયો નહીં; પણ સોહરો નાખના-
રી ચિંતા તેના મન પર જબરો અસર કર-
તી રહી: તેના ખરાબ વિચારોમાં કિનો
અને ખુનામરફી ઘોળાયાં કરો, અને બય
બરેલી રીતે સોહીના દેખાવો તેનાં દિલમાં
હતપત્ત થયા કર્યા.

ખાર દાહાડા પુરા થયા, અને ખામદાદની
 કુટતી રૌશની પડતાંજ દેવો ઓલિમ્પસ
 પાહાડની ઉપર ગયા; જોવ પેહલ પેહલાં પા-
 હીવાલા માદવામાંથી ચઢોને પોતાની
 પછવાડે આકાશી દેવોને હારખંધ લઇ
 ગયો. એવામાં સકારે ખામદાદની ધુમસની
 માફક પેલી દરિયાની છોકરી^{૭૫} પાહીમાંથી
 ઉપર નિકળો આવી, અને ઇશ્વરી જગા તરફ
 પોતાનું ઉડવું કીધું. ત્યાંહાં સઘળાથી દૂર
 અને બધાઓથી જીએ, જ્યાંહાં બુઢો ઓલિ-
 મ્પસ તેનાં સો માયાંઓથી આકાશને ઠાંકી
 નાખેછે, અને વાદલાંઓને ટેકાવી રાખેછે
 ત્યાંહાં તે (ગગડાટ કરતો) સાહેબ ખેડેલા હતો.
 ત્યાંહાં પેલી અરજ કરતી દેવી જઇ ઉભી:
 પેલીએ પોતાનો એક હાથ તેની દાદી નોચે
 ઝાલ્યો, અને બિજા હાથે તેનાં ઘુંટણો પકડ્યાં;
 પેલી ખોલી, અરે, દેવોના બાપ! અગરજો
 મારા ખોલોથી તું ખુશો થયો હોય, અ-
 થવા મારાં કામોથી તને મદદ મળી હોય તે.

મારા છોકરાની ઉપર માનની થોડી ધણી
 નિશાનો બખ્શ; અનેજો તું તારી જીંદ-
 ગી માટે (મારે) આભારી થયો હોયતો તેનાં
 બદલામાં તું તેને કીર્તિ બખ્શ; અને હમણાં
 આટલી ટુંકી જીંદગીને, અને વળી તેખી
 અપમાન પામેલી, તેને કીર્તિ ધણું કરોને ઇ-
 શ્વરની કબુલાતથીજ ઘટેછે. અરે, હંમેશના
 વાજખી અને ડાહ્યા! તું આ દુઃખનો કિનો
 લે; જ્યાંહાં સુધી મગરર પાદશાહ અને
 એકાયાની ૭૬ સમ્રાજી આલાદ, હમણાં
 જીને તેઓએ અપમાન આપ્યું'છે, તેને બે-
 હદ માન આપે, ત્યાંહાં સુધી શ્રીસને પાય-
 માલ કરો નાખ, અને ત્રાયનો ચઢતી કર.

આ પ્રમાણે ઠિટીઝ ખોલી રહી: પણ
 જોવ પોતાની છાતીમાં નેક મસજતો છુ-
 પાવી રાખીને મુગો મુગો બેઠો. પેલી દેવી
 આ પ્રમાણે નામુરાદ ન થયાથી નજદીક ન-
 જદીક આવી, હજુર સુધી તેનાં ધુંટણો
 પકડી રાખ્યાં, અને તે વાહાલી અરજ

મોટેથી જાહેર કીધી. અરે, દેવો અને મા-
ણસોના બાપ ! તારા અરજ કરનારની
અરજ તું સાંભળ ! ના અથવા હા, દેહ;
કાંએકે જોવનેકોણનો ડર છે ? અથવા અરે,
જાહેર કર કે, સધળા ઉપરના દેવો કરતાં
શું કંગાલ ઠિટોઝ જોવની ઓછી સંભાળ
તળે છે ?

પેલી ખોલી રહી: અને જે મહેરાબદાર
આકાશની ઉપર ગગડાટ કરે છે તે ખાદ્ય
દ્રવ્યકાં ખાધને આ પ્રમાણે જવાબ આપે છે:
એ શું શું માગે છે ? જ્યારે ત્રોજન લશ્કરની
જરા વધારે પક્ષ એંચી મને તેમને મદદ ક-
રવી પડે છે, ત્યારે પારકા કબિઆ અને
ખાનગી ગુસ્સા તથા દેવોની ફરીઆદો
અને જે વાતે (મારી) જીનો મને જોસથી
દપકાવે તે વાતમાં, અરે ! મારા (જોવ) થી
કેમ ભાગ લેવાય ? રખેને મારાં રાજ્યની
ગરબ ભાગ્યન અદેખાધની નજરથી તને
મ્મરી છેક આગળ આવેલી જોય મોટે તું

અહિંથી ચાલીજા; પણ તું સ્વસ્થ જાજે,
 (કાંઝેકે) તારી અરજ સલામત પોહોંચીછે:
 ઈશ્વરી મરજી મુકરર કરનારી સાચી, ચો-
 કસ, તથા કદિ પાછી ફેરવી નહીં શકાય
 એવી નિશાન જે મારા પાક માથાનું હિલ-
 વવું છે તે પાક માન ભરેલી નિશાનને તું
 સાક્ષી રાખજે; એથીજ તારી અરજ ઉપર
 મોહોર થાયછે, તથા એથીજ તારા વચ્ચેના
 પાર ઉતરેછે,—તે (એમ) બોલી રહ્યા
 પછી પોતાનાં કાળાં ભવાં રાખથી વાળેછે;
 પોતાનાં સુગંધી ગુચ્છ હિળવેછે, તથા મા-
 થું હિળવીને (પેલી નિશાન) આપેછે; એ
 (નિશાન) તકદીરની મોહોર તથા ઇશ્વરનું
 આહાલ રાખવું છે: જાયા આકાશમાંનાં
 (દેવ દેવીઓ) એતે ભય ઉપજાવિક નિ-
 શાન ધુણધુણને કબુલ રાખી, તથા સધ-
 જું આલિમ્પસ ધડપાયથી ધુણ રહ્યું.

પેલી દેવી તે જાડા સાગરમાં જલદીથી
 જતી રહેછે, અને જોવ આકાશમાં પો-

તાનાં ચળકતાં મકાનમાં જાય છે. દેવ દે-
વીઓની ચળકાતભરેલી સભા તે દેવનો
આવવાની રાહ જોય છે, તથા તેઓ પો-
તાનાં દબ્બાભરેલાં તંત્રો ઉપરથી યુ-
પચુપ ઉઠીને તે આકાશના રાજાની
હજીરમાં દિલમાં તેનો પાક ડર રાખી ઉ-
ભાં રહે છે. જ્યારે જોવ પોતાનું તંત્ર લે-
છે, ત્યારે તેની કૂડત મગરૂર રાણી
સિવાય તેઓ સઘળાં ધુજતાં ધુજતાં
ઉભાં થાય છે: (કેમકે) તેણીએ પે-
લી રૂપેરી પગની કન્યાને^{૭૭} તરત-
નોજ દીધી હતી, અને (તેથી) તેણીના
સઘળા જોરસાઓ ઉકળી આવ્યા હતા,
(પેલી પોકારે છે,) ઓ, આકાશના કાવાવા-
જ કારભારી, તું કહી દે કે હાલ આસમા-
નના ભેદોમાં ઘોણ ભાગ લે છે? તારી જીને
તકદીરના ઠરાવો નહીં જાણે તો તે પાદ-
શાહી રાજ્યની નકામો ભાગ્યન છે. જો જ-
જાણે જોવ ગહાપણથી પોતાની રાણીથી

છુપાવેછે, તેમાં કહ્યું પ્યારી દેવીભાગ લે છે?

ગગડાટ કરનાર દેવ એનો ઉત્તર વાળેછે:
 સર્વ શક્તિ માન સાહેબના મનની પાક
 મસલતો તું જાણવા ના માગ: તે મોટો
 કરાવ આશકારા થયા વગર ગુપ્ત રહેવા-
 નોજ, તથા તકદીરના જીડનમાં તારાથીબી
 પેસી શકાશે નહીં. જે જાણવું તને ઘટારત
 છે તે તું પેહેલાંજ જાણશે; ઉપર દેવોથી,
 અને નીચે માણસોથી બી પેહેલા (તું જા-
 નણશે;) પણ મારાં મનનાં છેક જીડાં તળો-
 આમાં જે વિચારો દોડેછે તે શોધી કા-
 હાડવાને તારે તથા તેઓએ હિંમત કરવી
 નહીં.

આસમાનની તે દેવીએ તે સાહેબપર પો-
 તાની દબ્બદબા ભરેલી આંખોના મોટા ડો-
 જા કાહાડ્યા અને આ પ્રમાણે પાછો ઉત્તર
 વાલ્યો: ઓ, કરડા સાટન^{૭૭}! શા કારણસર
 એવી રીસ તું કરેછે, તથા તારી મરજીપર
 કોણ અમલ ચલાવેછે, તે તું કેહે? મારી

તરફથી કેહેવાનું એ છે કે જેની તું આહિ
છે તે અમલમાં આવતું રહેછે, અને તા-
રી સમજી મસલતો નિયમસર પાર ઊતરે
છે. પણ હું જે બિહુંછું તે સ્ત્રીસને માટે;
કેમકે થોડા વારપર પેલી રૂપેરી પગની રા-
ણી (તારી સાથે) અડોઅડ મસલત કરતી
દેખાઈ હતી. જોવ પોતાની ઠીસને કંઈ
પણ ના પાડી શકતો નથી, તથા આસમા-
ન હિલ્લું હતું તે નિશાન કોકટની નહીં
હતી; તે દેવીએ પોતાના ઝનુની તથા હઠી-
લા છોકરા ઉપર નવાજેશ કરવા સાડાં કંઈ
નાશકારક બક્ષીસ મેળવીછે? કદાચ (તેબ-
ક્ષીસ એંહથે કે) ગ્રિફ્યન લોકના લોહીયા
મેદાન તર કરવું અને મારા લોકના જન-
ની ખુવારીથી તેનો કીનો તૃપ્ત કરવો.

ત્યારબાદ તે દેવે આ પ્રમાણે જવાબ
આપ્યો: જે ઇશ્વર છુપું રાખવાને ઠરાવ
કરેછે, તે જાણવાને જે ગરુડી કોથેસ કરે-
છે તેવી તું આ, બેચેન તથા ગરુડ દેવી!

(એ જાણવાની) તારી કોશેશ કોકટ છે, કેમ-
કે તે ગુમાનભરેલી હોવાથી ધિક્કરાય છે;
એ વિષે તું ચિંતાતુર રહે છે, અને તારા
આવીંદ તો નારાજ છે. એટલું જ બસ છે,
અને નહીં ફેરવી શકાય એવા હુકમને કોઈ
ખી દખાનથી અજવળ આવી શકનાર ન-
હીં: જે થવું જોઈએ તે તો થાય છે જ. ઓ
દેવી, તું તાયમે થા, તથા મારી મરજી વિ-
રુદ્ધ જવાની હિંમત ના કર, પણ આ
કિનો લેનારા દસ્તની શક્તિનો ડર તું રા-
ખજે; આસમાનના દેવાનું એકંદર જો-
ર જોવની સર્વશક્તિ સામે થાય તે પણ કોકટ.

તે ગગડાટ કરનાર સાહેબ ખોલી રહ્યો,
તથા તે રાણીથી જવાબ દેવાની હિંમત થ-
ઈ નહીં; (તેની) ખુશ્ખીના ડરથી આખું આ-
કાશ ગુપ્તગુપ્ત થઈ ગયું. આણમાં ખલલ
પડી ગઈ, અને વહને^{૭૮} એ દ પામીને, પોતા-
ની માતાને થથરાવેલી તથા ખિન્ન દેવાને
ભયભીત ઉભેલા દીઠા; દિલમાં સૂણેલા ધા-

રણુ કરીને તથા મોજ મારવાની મકસદ
 રાખીને પેલો આસમાની મિસતરી આ
 પ્રમાણે વચ્ચે બોલી ઉઠ્યોઃ ઓ, દેવો !
 માનવી જાતના દરિદ્રી કજિઆ તમારી
 તકરારને મુદ્દલ ઊજતા નથીઃ માનવીને
 પોતાના દિન અર્થરહિત મારામારીમાં કા-
 હાડવા દેવો; આપણે તો આપણા દિન
 સદાની મુલેહ તથા રંગરસમાં કાહાડ્યે.
 દેવીમાતા, તું આપણા મુરખખીનું કેહેલું
 કબુલ રાખ, તથા આકાશની પાક મુલેહ
 તોડ ના; નહીંતો તે ક્રોધાયમાન થઈને આ-
 શિષ પામેલાં મકાનોને ધુજાવશે, રાતી
 વીજલી નાખશે, તથા બિજા દેવોને રાજ
 પદભ્રષ્ટ કરશે. જો (માતા,) તમે તાબે
 થાવો, તો (આપણો) ગગડાત કરનાર દેવ
 શાંત પડે; તે મેહિરબાન શક્તિ ખુશ રહેવા-
 ને રાજ થાયછે,

આ પ્રમાણે વલ્કન બોલી રહ્યો; તથા
 એક કુડેરા મારી ઉઠી ઉભો થઈને તેણે

તેજદાર અમૃતથી બે કટોરાનો એક ક-
ટોરો ભર્યો અને તે જીનો આગળ આ-
નંદી રીતે ધરોને પોકાર માર્યો, અરે !
દેવી, તું શાંત પડ અને કહ્યું કર: તું
વાહાલી છે ખરી, તોપણ અગર જોવ
પોતાનો દસ્ત લાંબો બહિર કાઢશે, તો
(તાડ') રક્ષણ કરવા સાડ' (મારામાં) શક્તિ
નહીં હોવાને લીધે મને કુટ સામું ખેદ
પામવું પડશે. તારી મદદ બહિર નિકળ-
વાને કયો દેવ એટલી હામ ભિડશે, યા
કાણ પોતાનો દસ્ત જોવના બળની સા-
મે જીતકશે? એક વેળાએ તારો બાબદ
સર મેં તેનું અનુપમ બળ અજમાવ્યું હ-
તું, (કેમકે તે વખતે) મને આસમાનપરથી
જીધે મસ્તક નીચે ફેંકી દીધામાં આજ્યે!
હતો, ^{૭૯}ગોળ ચક્રડાંમાં નેચક્રડાંમાં હું
આખો દિવસ ઝડપથી વિટલાયા કરતો હતો;
તથાસૂર્યોસ્ત લગી મને જમીન હાથ લાગી
હતી નહીં: (ત્યાર બાદ) હું ધ્રુમરી ખાતો

આ તો બિદમ પડ્યો હતો; સિન્ધુ ન^{૮૦} લોકો મને
લેખના સના^{૮૧} કિનારા પર ઊંચકી બધ ગયા
હતા.

તે બોલી રહ્યો, તથા પેલો કટોરો તે સ-
ફેદ હાથવાળી રાણીના હાથ આગળ ડુંચ-
કી ધર્યો જે તેણીએ હસીને લઈ લીધો. ત્યાર
બાદ તેણે બાકીના બિજાઓને (તે કટોરો)
ભરી આપ્યો; અને દરેક જને વારા ફરતી
અમૃતનું આણું પોતાના હોઠાને લ-
ગાડ્યું. વધકને પોતાની ફરજ બિઠપ રંગથી
બળવી, તથા આકાશમાં (એકાએક) નરમ
નહીં પડે એવી હસાહસ થઈ રહી.

આ પ્રમાણે તે આશિષ પામીલા દેવોએ
તે રંગીન દિન અમૃતદાર ખાણાઓ તથા
ધ્રુવરો ગાયનોમાં લખાવી કાઢાડ્યો. એ પા-
લોએ સારંગી ચઢાવી હતી; આસપાસ-
થી ગાયન દેવીઓ અવાર નવાર (ગાઈને) તે
રૂપેરી (સારંગીના) સાદને ટેકો દેતી હતી.
એટલા વારમાં તેજદાર સૂર્ય માનવીની ન-

જર આગળથી ઝડપથી નીચે ઉતરો જઈ-
 ને પોતાની ઝડપી રેશની નીચે ગગરાવી
 નાખો. ત્યારબાદ દેવો વલકનના હુંનરના
 ચળકતા સ્તંભો એવાં જે તેમનાં ચળકતાં
 મકાને ગયા. જોવે પોતાનું રાખદાર માયું
 પોતાના દોચપર અઢેલ્યું, થયા જુનો
 સોનેરી બિછાણપર ઊઘી.

સમજન.

૧.—લોજન લગાધવિષે હોમર નામના કવિએ રચેલી એક માહાભારત કવિતા. લગાધનો શૂરો એકિલીઝ ક્રોધાયમાન થયાથી લગાધમાં સામિલ થયો નહીં, તેથી કરી ગ્રીક લોકપર બાતબાતની જાનલોત-થા સંકટો આવી પડ્યાં હતાં, તે બધાંનું વર્ણન તેમાં આવેલું છે. હેક્ટરના મરણ સાથે એની સમાપ્તિ થાય છે. એના ૨૪) ભાગ કરેલા છે. કોઇપણ ગ્રીકની એ કવિતાની ઢપછપ તથા રસને મધ્યાનહકાળની રાશની સાથે સરખાવે છે.

૨.—એ દેશ યૂરોપની દક્ષિણે આવેલું છે, તથા તાંહાંની આબોહવા અને રસાળ જમીનનેમાટે સારીપેટે જણાયલું છે. તેનાં અસલ રહેવાસિઓએ વિદ્યા તથા હુનરોમાટે બહુ કીર્તિ મેળવી હતી, તથા તેઓ ધણે નામે ઓળખાતા હતા. તેઓએ એક વખતે ઠામે ઠામ દસ્ત ખેસાડ્યો હતો; અને જોટલા તેઓ માન તથા કી-

તિના ભૂખ્યા હતા, તેઠલા તેઓ પિજાં
કસાંના નહીં હતા. તેમના સરદારોમાં
દિલાવરી સાથે સુબાષિત બોલવાની ઢપ
તથા ટેવ બેળાયલી હતી. તેઓમાં અનેક
પુરુષો અનેક ગીતે વખણાઈ ગયા છે.

૩.—(પિલ્લૂસ તથા ઢિટીઝનો છોકરો. તે ત્રો-
જન લડાઈમાં સર્વ શ્રોકોમાં પોતાનાં શૂ-
રને સાથેં ધણે વખણાઈ ગયો હતો. એ-
વું કેહેવાય છે કે તેની માતાએ તેને રાઈ-
કસ નામની નદીમાં ઘુસાડ્યો હતો, અને
તેથી એડી વગર તેનું આખું બદન એવું
સંજીન બન્યું હતું કે કોઈખી ભાગને જ-
ખમથી કસી ધજા પોંદિંચલી હતી નહીં.
તેને લડાઈ તથા ગાયનના હું નરમાં કે-
ળવણી મળી હતી. ભોજન લડાઈમાં જ-
વાથી તે મરણ પામશે એવું તેની માતાએ
જાણીને તેને ઓરતના લેખાસમાં બાહેર
ગામ મોકલાવી દીધો હતો; પણ મૂલૈસ-
સના કાવાથી તે જણાઈ આવ્યો હતો, ત-

થા તેને લગાઈમાં સામિત થવું પડ્યું હતું. એગેમેમનોને તેની વ્યારી આઈસિઝલ-ઈ લીધાથી તે રીથાઈ ગયો હતો, તથા જ્યાંહાં લગી તેનો જાની દેસ પેત્રાક્ષસ માર્યો નહીં ગયો, ત્યાંહાં લગી તે લગાઈમાં સામિત થયો હતો નહીં. વ્યારવાદ તેણે લોજન લોકના શૂરા હેડતરને જાણે ક્યો હતો; અને તે પોતે પારિસના હાથે એડી-માં ધા ખાઈને માર્યો ગયો હતો.

૪.—સાટર્ન તથા ઓપ્સનો છોકરો. અને ભાગે દોજખ આબુ હતું; અને તેટલા માટે તે માત તથા મુડદાનો દેવ કહેવાતો હતો. તેનું રહેવાનું મકાન અંધારું હોવાથી તેની સાથે પરણવાને કોઈની દેવી રાજી થઈ હતી નહીં, તેથી તે પ્રાસર્પાઈન નામની દેવીને જોર જીલમથી ધસડી લઈ જઈને તેણીનો સાથે પરણ્યો હતો.

૫.—કાલ્પોપિ. જીપિટર તથા નિમોસોનિની છોકરી. વીર રસ કાવ્ય તથા અજંકાર

શાસ્ત્રની પ્રમુખ દેવી.

૬.—એગેમેમનોન, એવ્રસના છોકરા ધિલ-
સ્થીનસનો છોકરો. માર્ધસિની તથા આ-
ર્ગોસનો પાદશાહ. લોજન લડાઈની વેળા
તેને ગ્રોક લશ્કરોનો વડો સરદાર ને-
મવામાં આવ્યો હતો, અને તેણે તે વખતે
બહુ દિલાવરી દેખાડી હતી. તેને એકિલી-
ઝ સાથે ટોટો થયાથી ગ્રોક લોકને બહુ
નુકસાન થયું હતું. તે પોતાની બાયડી
કલાઈતીમનેસ્નાના હાથે માર્યો ગયો હતો.

૭.—સાટને તથા આરસનો છોકરો. આ-
કાશનું રાજ્ય તેણે પોતાને વારસે કરી
લીધું હતું.

૮.—હોમરના કેહેવા પ્રમાણે સાટર્નની
છોકરી. જીવસુરતીને માટે તેની બહુ વ-
ખાણ થતી હતી. જીપિટરની બાયડી જી-
નો તેની બહુ અદેખાઈ કરતી હતી. કે-
મકે તેના ખાવોંદનો આહ તેની ઉપર થ-
ણો હતો. અંતે આકાશમાંથી કાંહાડી મુ-

- કવાને લીધે તેનો કોથાક લાગો હતો નહીં.
 ૯.— શીખસ અથવા એપાલો.
 ૧૦.— એગેમેમનોન.
 ૧૧.— ક્રાઇસિસ.
 ૧૨.— એપાલોનો પાદરી.
 ૧૩.— આસ્તિનોમિ અથવા ક્રાઇસિસ.
 ૧૪.— જીપિટર તથા લેટોનાનો છોકરો.
 સધળા સારા હું નરો; વૈદક, ગાયન, કવિ-
 તા, તથા અંલકાર શાસ્ત્રનો પ્રમુખ દેવ,
 જીપિટરે તેને બલિય બાણવાની શક્તિ
 આપી હતી.
 ૧૫.— એગેમેમનોન તથા મિનિલેઅસ.
 ૧૬.— એશ્યા માઇનરમાં આવેલાં લોઆ-
 ઝ નામનાં દેશની રાજધાની.
 ૧૭.— એપાલોના પાદરી ક્રાઇસિસની
 છોકરી. તેનું અસલ નામ આસ્તિનોમિ-
 હતું.
 ૧૮.— જીપિટર તથા લેટોનાનો છોકરો.
 ૧૯.— પીલોપોનેસસમાં આવેલા આર્ગો-

ત્રિસળી રાજધાની. ત્રોજન લગાઇની વ-
પત એમાં એગેમેમનોન રાજકરતો હતો.

૨૦.— ક્રિજ્યાના મુલકમાં એ નામે એ-
પાલોઓળખાતો હતો, કેમકે તેણે તે દે-
શમાંથી ઉંદરોનો ઘાણ વાળ્યો હતો, અ-
ને ઉંદરને માટે તે દેશની ભાષામાં એ શ-
બ્દ વપરાતો હતો.

૨૧.— ત્રોઆઝમાંનું એક ગામ.

૨૨.— ઇજ્યન સમુદ્રમાં આવેલું એક
નહાનું કળકુપ ટાપુ. તે ત્રાયની સામે
આવેલું હતું. એવું કેહેવાય છે કે એ ઠેકા-
ણે એક લોકો ત્રોજન લગાઇની વજાએ
ભરાઇ મેઠા હતા.

૨૩.— સિતિર્યામાં આવેલું એક ગામ. એ
ઠેકાણે એપાલોને સિમ-થ્યુસને નામે એક
દેહડું અર્પણ કરેલું હતું.

૨૪.— માસિડોન્યા તથા ઠેસેલિનો પાહાડ.
એ ઠેકાણે દેવાનું રહેવાનું મકાન કરેલું
હતું, તથા જીપિટરની દરબાર આવેલી

હતી. કવિઓના વિચાર પ્રમાણે એના
શિખર ઉપર પવન, વરસાદ, તથા વાઘાં
હોતાં નથી, પણ સદાની વસંત હતી.

૨૫.—સાટર્ન તથા ઓપ્સની છોકરી. જી-
પિટરની બેહેન તથા બાયડી. ત્રોજન લ-
ગાઈની વખતે તેણીએ ત્રોજન લોક પર
બહુ કોપ રાખ્યો હતો, કેમકે પારિસે તે-
ણીને પડતી મુકીને વિનસને પસંદ કરી
હતી, તથા સોનેરી સેબ આપ્યું હતું.

૨૬.—સમુદ્રને લગતી એક દેવી. નિસ્યૂસ
તથા ડોરિસની છોકરી. પિસ્યૂસે એનો સાથે
કાપાથી લગ્ન કર્યાં હતાં, તથા તેમના છો-
કરા એકિલીમનો જન તેનાથીજ ખર્યો
હતો.

૨૭.—એકિલીમ.

૨૮.—જીનો.

૨૯.—એકિલીમ. તેના બાપ પિસ્યૂસ ઉપરથી
એ નામ પડ્યું હતું.

૩૦.—એપાલો.

૩૧.—કાઈસિધમ.

૩૨.—સ્પાઈના રાજા ટિન્ડરસની છોકરી.
તેનો તથા તેણીના બાઈ કાસ્ટરનો જન્મ
ઘંડામાંથી થયો હતો. તે એત્રેમેમનોન
સાથે પરણી હતી. તેણીએ પોતાની ઘાનત
બગાડી હતી, તથા પોતાના ખાવીદને લો-
જન લડાઈમાંથી પાછો આવ્યા બાદ
જામે કર્યો હતો.

૩૩.—વાય શેહેરનું બિશ્વું નામ. આઈલ-
સ નામના પાદશાહ ઉપરથી એ નામ
પડ્યું હતું.

૩૪.—આઈસિધમ.

૩૫ —(ધણું કરીને) આઈસિધમ.

૩૬.—ટિલામનનો છોકરો તરોજન લ-
ડાઈની વખતે એ ઓકામાં શૂરમાં એકિ-
લીથી ઉતરતો ગણાતો હતો.

૩૭.—આઈડેકાના ટાપુનો રાજા. ત્રો-
જન લડાઈની વખતે તેને પોતાની મ-
રજી ઉપરાંત ઓક લોક સાથે સામેલય-

વું પડ્યું હતું; તથા તે પોતે અદતાં ડાહ્યા-
પણુ અને જુદિને માટે ઇજત મોગવતો હતો.
એની કળાથી કરીને ત્રાય શહેર જમીન
દોસ્ત થયું હતું. લોજન લડાઈ પુરી થ-
યા બાદ તેણે ઘણાં વર્ષો ભટકવામાં કા-
લાડ્યાં હતાં; અને તે બાબેનું દાખતાન
હોમરની આડસીમાં ઝળવાયું છે,

૩૮.—આઇએમિન્યૂસ.

૩૯.—એકિલીઝની જન્મ ભૂમિ. ડેસેલિ-
આમાં આવેલાં કિઓતિસ નામનાં એક
નહાના પરગણામાં આવેલું એક ગામ.

૪૦.—મિનિલેઅસ.

૪૧.—ગ્રોસ દેથનું એક પરગણું, જેમાં
એનું ગામ આવેલું હતું.

૪૨.—ડેસેલિની દક્ષિણ સરહદે રેહિનારાં
લોકો. એઓ એકિલીજ સાથે લોજન લ-
ડાઈમાં ગયાં હતાં.

૪૩.—ત્રિર્નિસસ શહેરની એક ઓરત.
ગ્રીક લોકના હાથમાં એ શહેર આવ્યાથી

તથા તેણીનો ખાવીંદ અંને ભાઈ લડાઈ-
માં માર્યા ગયાથી લૂટની પેઠે અણીની વ-
ખતે તે એકિલીઝને ભાગે આવી હતી,
અંને તેની સાથે વફા રહી હતી.

૪૪.—શુનો,

૪૫.—માતા વગર શુપિટરના ભિંજાં માં-
થી જન્મેલી દેવી. ડાહ્યાપણુ, લડાઈ, તથા
સારા હું નરોની પ્રમુખ દેવી.

૪૬.—એગેમેમનોન તથા એકિલીઝ.

૪૭.—મિનર્વા.

૪૮.—મિનર્વા. એ ઉપરથી એનું નામ ગ્લો-
કોપિસ હતું.

૪૯.—જેવો ગ્રીક લોકનો એકિલીઝ, તેવો
લોજન લોકનો હેક્ટર. ત્રાયના પાદશાહ
ત્રાયમનો હોકરો તથા હેલનને ચોરી
લઈ જનાર પારિસનો ભાઈ. એકિલીઝ-
ના હાથે એ માર્યા ગયો હતો.

૫૦.—પીલોપોનેસસના પશ્ચિમ કિનારા પર
પ્લાવેલાં મસિનાનું એક ગામ.

૫૧.—નેપ્ચુનના છોકરાનિહ્યુસનો છોકરો. ત્રાજન લડાઈની વેળા તે પોતાના ડાહ્યાપણ, રાસ્તી, તથા વિવેક બુદ્ધિને માટે બહુ વખણાયો હતો. એગેમમનોનને મનસે એના જોવા દશ સરદારો હતા તે ત્રાય શહેરને બાગવાને કસો વિલમ લાગતે નહો. એણે માઠી ઉમર સુખ સાથે મુજરી હતી.

૫૨.—કેટલાએકોના વિચાર પ્રમાણે જ્યુપિટર તથા ડાયોનો છોકરો. લાપિટી લોકનો રાજા યિસ્યુસનો જાની દાસ્ત.

૫૩.—માર્સનો છોકરો.

૫૪.—આર્ગોનાટની ટોળીમાંનો એક.

૫૫.—આઈસનો રાજા. ઇજ્યપ્તનો છોકરો.

૫૬.—આર્ગોનાટની ટોળીમાંનો એક.

૫૭.—ઠેસેલિમાં રહેનારાં એક જાતનાં લોકો. અર્ધાં માણસ તથા અર્ધાં ચોડા.

૫૮.—કિટીઝ.

૫૯.—ત્રોજન લડાઈની વખતે એકગ્રિશ્ય-
ન સરદાર. મિનીલ્સનો છોકરો. એક-
લીબનો જાની દોરત. હેકટરના હાથે તે
માર્યો ગયો.

૬૦.—ત્રોજન લડાઈમાં એગેમેમનોનનો
ખાસ કારભારી તથા દોરત.

૬૧.—ત્રોજન લડાઈમાં ગ્રિશ્યન લોકનો
કાસદ.

૬૩.—કિટીઝ.

૬૪.—હેકટરની ખાયડી એન્ડ્રોમેક્રીનો ખા-
ય. ગ્રીક લોકને હાથે તે માર્યો ગયો હતો.

૬૫.—ત્રોઆસની દક્ષિણે આવેલું એક
ગામ.

૬૬.—ગ્યુનો.

૬૭.—મિનર્વા.

૬૮.—નેપ્ચ્યૂન.

૬૯.—સીલસ તથા તેરાનો વડો છોકરો.
સાટર્નનો ભાઈ.

૭૦.—૭૧.—સીલસ તથા તેરાનો વડો

છોકરો. એને ૧૦૦)હાથ તથા ૫૦)માથાં
હતાં, અને એક બહુ જબરો રાક્ષસ કે-
હેવાતો હતો.

૭૨.—નેચર્યૂન.

૭૩.—આફ્રિકામાં હજીમની દક્ષિણે આ-
વેલું એક વિસ્તાર્યું દેશ. આહિના લોક
ધણીં સાચાં તથા દેવાનાં વાહાણાં કેહે-
વાતાં હતાં.

૭૪.—એપાલોનું ઉપનામ. એણે પાઈઠાન
નામનો સાંપ મારી નાખ્યો હતો, તેથી
તેના માનની ઇધાંનોમાં એક ગીત જોડી
કાહાડવામાં આવ્યું હતું, અને તેનું નામ
એ પ્રમાણે રાખ્યામાં આવ્યું હતું.

૭૫.—હિટીઝ.

૭૬.—પીથોપોનેસસનું એક દેશ. એનું
પિથુનું નામ હેલાસ હતું, એકીઆઇ લો-
કપરથી એ નામ પડ્યું હતું.

૭૭.—હિટીઝ.

૭૮.—આતશનો પ્રમુખ દેવ તથા આકા-

૧. હોમરના વિચારપ્રમા-
ના જીનોના છોકરાં.

—જ્યારે જીપિટરે જીનોને નાફ-મા-
નીસાર સોનાની સાંકળથી બાંધી રાખી
હતી, ત્યારે વસ્કને પોતાની માતાને છો-
ડવાને કોશિશ કરી હતી, પણ કોકટ. કે-
મકે વસ્કનને લાત મારીને જીપિટરે આ-
કાશમાંથી ફેંકી દીધા હતા. નવ દાહડા
સુધી તેને જમીન હાથ લાગી હતી નહીં;
અંતે લેમ્નાસના લોકે તેને હવામાંથી ઝી-
લી લીધો હતો, અને તેનો એક પગ બા-
ગી ગયો હતો.

૮૦. લેમ્નાસમાં રહેનારાં ઐશ્વન લોકોની
એક જાત.

૮૧.—ઈજિપ્ત સમુદ્રમાં આવેલું એકટાપુ.
વસ્કનના નામથી પાંવલ ગણાવું હતું.

તમામ થયું દક્ષતર પહેલું.

